Контрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вІашагІкхета!

Серло

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГІАЛГІАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадуьйла 1923 шера денз • ШИНАРА, 8 АПРЕЛЬ, 1980 ШУ. • № 42 (6172). • Мах 2 кеп.

Дика хоамаш

«ТІехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчарий инициативагІа шерра социа[illegible] [illegible] [illegible] бригада, участок яц пачхаьлкхен планах лоархІа ца ейш. Укх шера хьалхарча квартала задани тІехкхоачашъяьй завода коллективо. Заданел совгІа маьхала яьккхай ворхІ эзар сома мехьа тайп-тайпара продукци.

Массала санна шоай деша дайй болаш, яхье хьалха латтабаш хьабоагІаш ба Дакаев Султан Усамовичи Кириччок Любовь Григорьевнаи керте латтача механо-сборочни литейно-кузнечни участкай болхлой.

* * *

Малгобекски бурув тохара балхий управленерча буровой начальникa Галаев Завуддина ІаьлаІе кулгалдече коллективо иттлагІча пятилетка [illegible] совгІа техал [illegible] календарагІа къахьега. Цо техал бІаь метр гаргга буруй.

Шоаш тІаьйца декхараш тІехкхоачашдеш я Эррисоюзни социалистически яхье хьалхара моттиг а яьккха «СССР мехкдаьтта промышленноста дикагІйола бурув детта бригада» яха сийлен цІи тІилийта йола Хантемиров Галимжан Шакировичи Хадиев Ахьмада Микаьили керте латтача шин буровой коллективаш. ИттлагІча пятилетка планагІа тоха дезаш хиннача бурох тІехкьара метраш тохаш я уж шиъ бригада.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

БАЬЧЧА ЮБИЛЕЙНА — ЙОАГІА КИЙЧО

ГаргагІертай советски наха санна дунен ерригача прогрессивни общественноста а езъергІола сийлахь-воккхача Ленина 110 шу дизара юбилей. «Халкъа къахьегамен общественни хьинар дІахо дегІадоаладара, 1980 шера план кхоачашъяр, цхьайттлагІа пятилетка толаме дІайолаергІолаш дика лерд йоллар духьа низаш оарцагІдахара ма могга тІо деза цу сийлахьча денна еча кийчонох из деадарома ьына белгалдиьккхад цу юбилея хьакъехьарча КПСС ЦК сопам тІа.

МоллагІа лоархІаме дата эггара дикагІча тайпара белгалдоаккхилга, Владимир Ильича из аллара, цунна къахьегама совгІаташ кийчдаь накъадахар да.

Цун из васкет дицдаланза болча советски наха дІадахача шера денз дІайолайир «Пхе шера задаш В. И. Ленина ваь 110 шу дузаш кхоачашъергъя» яхача девноагІа социалистически яхь. Цу боламе дакъа лоацаш я алхха вай республикера бІаьш йола къахьегама коллективаш, 40 эзар гаргга болхло, колхозо, инженерно-технически белхахо.

Шоаш аьнар гІулакхаца дІачакхдоаккхаш болга хьахьекхад хІанзале а пятилетка кхоачашъярах рапорташ денкача 5 эзарнед совгІа йолча болхлочо, «Промавтоматика» НПО, Старогрозненски технологически транспорта управлени санна йолча бІарччата коллективаша. Иштта толаме къахьийгачар балха гІулакхий бе боагІа мах баьб Коммунистически партеи Советски пачхаьлкхено. Ханал дукха хьалха шоай пятилеткаш чакхъяьха баьшаршта торжественни хьале сийлен Ленински грамоташ еннай. Республикс эггара хьалхарчарца из совгІат кхачарех ва В. И. Ленина цІерагІча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода воккхагІвола оператор Социалистически Къахьегама Турпал Н. Ведерников, Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза доярка РСФСР Лакхехьарча Совета депутат Р. Амриева, ГІ. Ахриева цІерагІча назрановски «Электроинструмент» завода слесарь-лекальщик А. Котиев, СССР 50 шу дизара цІерагІча химически завода слесарий бригада бригадир М. Маиеев, дукха кхыбараш.

ХІанз республике чакхъювлаш я «Ленински хьисапе, коммунистически хьисапе даха, болх бе, къовсам лоаттабе» яха дош дувцаш йола хьалийкла партийни собранеш. Цига къамаьлаш деча коммунисташа а парте боецараша а хоадам боллаш дувц КПСС ЦК ноябрьски (1979 ш.) Пленума решенеш, г. Москван Бвуманскн хоржакий енруга харжаркоша вІашагІкхийттача хака нохкъоста Л. И. Брежнева даьча къамаьлацара предложенеш указанеш кхоачашъяра дьучох, дакза дисачох, балха тІа пайда эцаяла йола резерваш хьагучайоах, керда кхы а доккхагІа дола социалистически декхараш хьалхаш уттаду.

Цунца цхьана советски наха цига дІаьхка а хьакхайнаду шоаш боврам боаццаш Коммунистически партеи Советски правительства чакхйоахача чуртех арахьарчен политикина чІоагІа раьза хилар, укх деношка КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела Л. И. Брежневна «ЗІамига лаьтта», «Юхадийдалар», «Целина» яха книжкаш яздарах Ленински премии енна шоашта чІоагІа дикахетар хиларах дувц.

Республикера беррига болхлой, колхозхой, гІулакхера нах Іалаьмате чІоагІа хьинар йидаь къахьегаргдолаш ба 19 апреле хургдолча Эррисоюзни коммунистически субботнике. Цар цу дийнахьа арахецаргъя миллионаш сома маьха продукци, хІаьта цох дикка дакъа алхха кхоаь бийдал, энерги, йоахал, материалаш дІайохийташ. Цу дийнахьа даьккхача ахчах дикка дакъа пятилетка фонде дІачулургда.

Кхетадеш да, советски наха шоай беррига толамаш Коммунистически партии эггара хьалхара социалистически каттахьалихен хьанхеллача, шоай вегара хьамсарагІа волча — Владимир Ильич Ленина цІераца дувзаш хилар. Цунна дола къаьгта тешал санна чакхдаьлар республике 2 марта цеддаь Нохч-ГІалгІайчено Советски Іаьдал эттача хана дена 60 шу дизар. Республика экономике, културе е моллагІча къега даьхье хиначa эргалонашь хьагойт ленински къамий политика бокъонца вахаре чакхйоаккхаш хилар, советски халкъий барт тайначa дезале доккхача а зІамигача а къамашта дегІвахара шерра торонаш йолга.

Баьчча юбилейна хетаяь тайп-тайпара мероприятеш чакхйоах вай предприятешка, боахамашка, дешара, культура учреждененшка, г. Грозне а районашка а «Ленина гІулакх дахаш котдувлаш да» яха общественно-политически чтенеш дул, дуккханахьа революце, тІема, къахьегама ветеранашца вІашагІкхетараши баьчча цІераца ювзаенначa моттигашка гІолла экскурсеш ю. Укх деношка, республика столица Ленина цІи лелача районера политинформатораш, докладчикаш, лектораш беседай цхьал е болабеннаб. Царех тІехкьара яр В. И. Ленина 110 шу дизара хетаяь торжественни собранеш ярда чакхъяргья.

Партийни организацей кулгалца юбилея сийна хаппахьа кийчо е болабеннача моттигашка хІанзале цу гІулакха хетаяь уж а дукха кхийола я мероприятеш чакхъяха кхоабаьб. Къахьегама коллективашкара ленински цІалгаш, уголокаш эргайоахаш, товкий, культура учреждененшка В. И. Ленина хетаяь выставкаш кийчъяьй, конкурсаш-хьажараш чакхдоах.

ХІанз юбилея сийна доаттаю къахьегама вахта тІехкьарча талгІенга кхьчай. Парте горкомаша, райкомаша, профсоюзни, комсомольски организацеш дезал эшар данза даргдац В. И. Ленин ваь 110 шу дизара даха ма доаггІара накъадахара хІара коллективе оттаяь мероприятеш массанахьа а чакхйоахаш, уж хІара къахьегамхочун хьинар айдеш, шоай сийлахь-воккхача баьччацара цар безами уйлаши кхы а вІаьхегІа еш хилийтара, из юбилей бокъонца дола дерригача халкъа цІей санна чекхъяккхара.

В. И. Ленин ваь 110 шу дизара накъадолхаш

СССР 50 шу дизара цІерагІча Грозненски химически завода № 16 йолча цеха дуккхача болхлоша лоархІаш сий деш я аппаратчик, коммунистически къахьегама ударник Морозенко Любовь Александровна.

СУРТА ТІА: аппаратчик, коммунистически къахьегама ударник Л. Морозенко.

З. БАТЧАЕВА сурт.

* * *

ГІ. Ахриева цІерагІча назрановски «Электроинструмент» заводе яхье хьалхалаттарех я штамповщица, коммунистически къахьегама ударник Наурузова Елизавета Хизировна. Цхьанкха смена дІанхийтанц цо шийй сменин норма 115—120 процент кхоачаш ца еш.

СУРТА ТІА: Е. Наурузова.

И. ПЛИЕВА сурт.

КХАШКАРА БАЛХАШ

СУНЖЕНСКИ РАЙОН

Дика ухача денош хам а беш, ма кулла царех пайда а эцаш бІаьстан балхаш деш боахк XX партсъезда цІерагІча колхоза механизатораш. 100 гектара тІа ялата лаьрхІаш 191 гектара тІа хьайбашта кастта моша доакъар хургдолаш пар дІабийнаб кеи, люцерна, горох. Цул совгІа, баьцадаараш а дІадийнад 96 гектара тІа. Царна юкъе я помидораш, морковкаш, хохаш, кхы тайпа дарараш. ПланагІа дІае езаш хинна 10 гектар хоартолаш а хІанзале дІайийна баьинаб механизатораш.

Кхашкара балхаш деча хьинар ца кходеш къахьег механизатораша Яковлев Григоре, Тиаличев Михаила, Дилин Василе, Торшин Петрас, Ткачев Михаила, Андронов Виктора, кхыбараша. Юкъера лаьрхІача 130—140 процент кхоачашъю цар хІаране шоай дийнахьара балха нормаш.

* * *

ТІатеІІа шоай кхашка болх бу Ленина цІерагІча колхоза механизатораша. Цхьа сахьат хиллал йола ха эзхьа ца йоаеш маьхаш а даьха кийчдаьд культураш дІае мара ца езаш 1500 гектар лаьтта, хІаьта 150 гектара тІарча зиба культиваци а яьй. Цул совгІа, механизатораша планировка а еш кийсдаьд 420 гектар лаьтта. дІайийнай доакъара лаьрхІа 140 гектара тІа люцерни кеи, итт гектара тІа хохаш. 156 тонн фосфорни удобренеш а тайса хьаьнъяьй 370 гектара тІара культураш.

Юкъера лаьрхІача 130 процент дийнахьара нормаш кхоачаш а еш хьинар ца кходеш къахьег трактористаша Ахчанов Салмана, Висантов Салас, Элиханов Вахас, кхыбараша.

Дукха ха ца йоаеш дІабийнай доакъара лаьрхІа 889 гектара тІа горох, люцерна, кеи, ялата лаьрхІа культураш — 448 гектара тІа. Цул совгІа, маьхаш а даьха кийчдаьд 5833 гектар лаьтта, хІаьта культиваци яьй 880 гектара тІарча зиба.

Культиваци еш хьинар ца кходеш къахьег трактористаша Кагерманов Идриса, Дужуев ГІапура, Тавев Іумара. ХІара дийнахьа 20 гектара тІа культиваци ю цар планагІа 15,5 гектар йолаш. Маьхаш доахача 120 процентa дІанхоачаш шоай нормаш кхоачаш а еш къахьег Радусе Зияси, Сатаев Вахадеи. Царел тІехьа ца бусаш балхаш ду механизатораша Саралиев Махьмада, Чакеев Вахас, кхыбараша. Дийнахьара нормаш 130—140 процент кхоачаш а еш культураш дІаюн шоай агрегаташца трактористаша Газиев Іадалхьалима, Аюбов Іаддалрашида, кхыбараша.

Дикача хьонхамашца деза лаьрхІад совхоза механизатораша В. И. Ленин ваь 110 шу дизара ди.

* * *

Ма хулла сиха кхашнара балхаш чакхдаха уйла йолаш ба 1 Мая цІерагІча колхоза механизатораш. Цар дош деннад дикал лакха -а йолаш цхьа ди тІехьа ца йоалийташ ерриги бІаьстан культураш дІайийна яха. Из бехктокхаме гІулакх толаме чакхдаккхара хьинар ца кхо деши пасарен къахьег Такашев Іалаудинеи Морозов Георгеи кулгалдеча бригадашкарча механизатораша. Ши-кхо ди мара ха ца йоаеш дІайийнай ялата лаьрхІа 180 гектара тІа горох, 130 гектара тІа кеи, доакъара лаьрхІа 420 гектара тІа вІашагІэзбаь кени, горохи, 44 гектара тІа горчица.

Балха нормаш тІехкхоачаш а еш къахьег беррига механизатораша. Царна юкъе къахьегама овсарле эггара лакхагІа я Тутаев Къоасаме Шевцов Петрей. Царна колхоза правлене ахчаи премеш еннай.

* * *

Кхашкара балхаш ма хулла сихагІа чакхдахара деррига шоай низаш оарцагІ а даьха къахьегаш ба укх деношка «Советская Россия» колхоза механизатораш а. Цар доакъара лаьрхІа дІайийнай массехк бІаь гектара тІа люцерна, горох, кеи. Цул совгІа, маьхаш а даьха, кхы де дезараш а даь культураш дІае мара ца езаш бокъонца кийчдаьд ши эзар гектарега дІанкхоачаш дола лаьтта. ХІаьта 550 гектара тІара дар хьажкІийн баьцадеарийн хьувкъам лакхагІа кхебар духьа шоалагІа а аьхад.

Дукха механизатораш ба колхозе овсарле лакха йолаши хьинарен къахьегаш. Царех цаІ ва Хачуян Манук. Т-150 марках йолча трактораца хІара дийнахьа 8 гектар лаьтта оах цо нормагІа 6,4 йолаш. Тасуев Исропила 16 гектара тІара лаьтта кийсду ДТ-75 марках йолча трактораца, планагІа 12,5 гектар йолаш. Астабов Мувсас 60 гектара тІарча лаьтта маьха боаккх хІара дийнахьа, планагІа 43 гектар йолаш.

Шоай ма хулла сихагІа бІаьстан балхаш чакхдаха гІерташ боахк колхоза механизатораш.

С. АУШЕВ.

* * *

«Гиналовское» яха опорно-хьонхама боадам Грозненски районе хьалхалаттачарех цаІ ба. Цу боахама коллективо пятилетка диълагІча шера юртбоахама продукци яккхара план кхоачашъяьй. 1979 шера итогегІа республиканси газеташ тІарча Сийлен Улга тІа дІаязбаьб из боахам.

Укх юбилейни шера яхь а хьинар айдеш къахьег укхазарча механизатораша Юртбоахама техника хьогте а тоаяь яьккхай.

Из болх беш дика къахьийгар мотористa Алиханов Хьасана, сварщика Жуков Филиппа, токарь Космикин Михаила, кхычар.

Маях а хьежаш ухача деношка кхашкара балхаш ду Мукуев Айдарбека, Евсеев Владимира, Алиев Махьмуда. ХІанзлехьа механизатораша маьха баьнхаб 220 гектара тІа дІайийнача дуккхача шерашца тІаьнлачи баьцашта, удобренеш тайсай 1100 гектара тІа. Цар хІара дийнахьа норма 115—120 процент кхоачашъю.

Боахама специалисташ укх шера дикa хьувкъам хургхиларах тешаш ба. Цу гІулакха эша лерд хІанз тешаме йоллаш латт.

М. ГАДАЕВ.

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОН

Дикал лакха йолаш кийчъяь хиларах сеца зехьа ха ца йоаеш болх бу «Грозненский молочный № 15» совхоза ерригача техника. Из бахьан долаш механизаторий аьттув боал тІехьа ца доалийташ шоай ханнахьа кхашкара балхаш чакхдаха.

А. СУЛТАНОВ.

19 АПРЕЛЕ — Эррисоюзни коммунистически субботник

ПЯТИЛЕТКА ФОНДЕ — 10,5 ЭЗАР СОМ

Нохч-ГІалгІай транспортни управлена къахьегама цІей доттa дийнахьа балха аравараьза 6700 гаргга саг, царех 4950 совгІа саг шоай массазарча балха моттигашка къахьегаш хургва, вожаш республикерча а городашкарча а автобоахамашка лостам беш хургба.

«ЦІеча шоаттдийнахьа» рейсагІа араяргья 880 грузовой автомашин, 750 совгІа автобус, 530 легковой такси. Грузовой автомашинашца дІа-ю хьа хьоргда 43 эзар тонн халкъа боахама мовхьаш. ДІа-хьа бугаргба 280 эзар пассажираш. Легковой таксеша пассажираш тІаболаш 90 эзар километр ергья. РейсагІа араьлина дукхагІйола автотранспорт кходаьча доаттора чотах болх беш хургья.

Кхыча денношкарчул хьинарегІа къа а хьегаш, ремонтникаша 19 апреле ремонт а яь кийчъергья 120 автомашин, агрегатий 75 комплект. Цул совгІа, автотранспортникаша а цу дийнахьа кийчъергья 127 эзар сома маьха тайп-тайпара продукци.

ИттлагІча пятилетка фонда юкъедахьа лерхІ 10500 сом ялапи.

Б. КОСТОЕВ.

ХЬИНАР АЙДЕННА

Субботник чакхдаккхара йолча района штабера тхога баьча хоамах «ЦІеча шоаттдийнахьа» балха аравоаргва Малгобекски районера итт эзари пхи бІаьи саг. Царех ахаенаш къахьегаргда шеашой балха моттигашка. Цу дийнахьа районе арахецаргья 94114 сома маьха продукци. Пятилетка фонде дІачулургда цхьайтта эзари пхи бІаьи сом.

19-ча апреле Малгобекски мехкдаьттахоша доаккхаргда итт эзари шовзткъа йиъи тонн Іаьржа дошув, цох итташ тоннаш планал совгІа а долаш. Капитальни ремонт ергья ялх скважинана, ши бІаьи метр дІоахал долча мехкдаьттан хиш линешта, кхыча гІирсашта.

Районе дІайогІаргья ши эзари ши бІаьи гаргга керда га, гулдергда 25 тонн тиша аьшк. ЦІенъергья городa, юртий улицаш.

Т. ХАШАГУЛЬГОВ.

СОВГІАТ КИЙЧДОЬД

Грозненски «Трансмаш» заводе хьинаре къахьегарца белгалбаьнна дукха болхлой ба. Царна юкъе ба Старопромысловски райсовета депутаташ, коммунистически къахьегама ударникаш Алиева Тамара, Шаронова Мария, штамповщик Эльмурзаев Іадлан, слесарь Чернов Юрий, кхыбараш. ХІаналехьа иттлагІча пятилетка задани дикка тІехкхоачаш а яь, 1981 шера чотагІа къахьегаш ба уж.

* * *

В. И. Ленин ваь 110 шу дузача цІейна къахьегама совгІат кийчдара шоай деррига низаш оарцагІа а даьха къахьегаш ба «Чечингстрой транс» производственни объединене дукха болхлой. Цу денга кхачалехьа яхе шера задани кхоачашъе дош деннад 50 болхлочо. ХІаналехьа шоаш денна дош чакх а даьккха цхьайтталагІча пятилетка календарагІа къахьегаш ва 30 совгІа болхло. Царна юкъе ба водителаш Исрапилов, Гончаров, кхыбараш.

Х. ШАМИЛЕВА.

БІубенна гІа боахаш

В. И. Ленин ваь 110 дузача дена толамца накъабалар духьа республике яьржача социалистически яхьа юкъе а баха дикa хьонхамаш гойташ къахьег укх шера Госкомсельхозтехника Надтеречни районерча предприяте. Ханал хьалха кхоачашйир цун коллективо техника тоаяра хьалхарча квартала план. Кийчой мутІаре дІаоттийир 88 трактор, 5 комбайн.

Техника тешаме тоаяра къаьстта теркам тІабохийт механически мастерски къахьегамхоша.

Трактораш, автомобилаш, комбайнаш тоаяра биъ бетта план В. И. Ленин ваьча дийнахьа кхоачашъе дош деннад.

Доккха сий ду коллективо шоай декхарех дика лоархІабеш хьаьнала къахьегачар. Царех ба масала, слесарь-сборщик Кучеров Евгений. Кхо шу мара дац цо «Госкомсельхозтехнике» болх бу. Цу юкъа шийй балха нормаш кхоачаш ца еш бутт дІабахабац.

Иштта овсаре къахьег слесаря Шагров Николая. Балха норма 150—170 процент кхоачаш ца еш цхьа смена дІанхийтанц цо укх шера.

Сий ду коллективе токара Раилов Іале. Республике «Госкомсельхозтехника» тонараштa юкъе яьржача социалистически яхье кхоалагІа моттиг яьккхар цо соахка. Из толам баккхарах аргІа йоацаш «Жигули» яха машина эца бокъо елар Раиловна.

Толамца кхоачашду укх шера шоай декхараш водителаша а. Мухь дІа-хьа кхуъхьаг боахамашта гІулакх деш шин бетта планал дуккагІа 2 эзар сома маьха балхаш дир цар. Из толам баккха водителий коллективана къаьстта доккха новкъостал дир шофераша: Эльхаджиев Іалве, Межидов Хизара, Бисултанов Шамас.

Дега боккха тоам беш да автомобилашта техобслуживани еча станце коллективa хьонхамаш а. Машинашта техобслуживани яра кхаь бетта план 111 процент кхоачашйир цо.

1980 шера дергдолча балхашта техника ма хулла сихагІйн тешамегІен кийчъяр духьа «Госкомсельхозтехника» предприятешта юкъе яьржача социалистически яхьа итог яьй укх деношка. Цунга хьежна кхоалагІа моттиг Надтеречни районера йолчо яьккхар. Из толам баккхарах аргІа йоацаш «Жигули» яха машина эца бокъо луш йола цхьа талон елар цун коллективана.

М. МАХМУДОВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

ПРАГА. «Ленинизм — вай заман марксизм» яхача лозунгаца КПЧ ЦК Лакхерча политически школе хилар В. И. Ленин ваь 110 шу дизара хетаяь теоретически семинар. Ленинизм, — белгалдиннар цига дакъа лаьцараша, из кийса хилари цун актуальности вахаро бакъдеш бола дийна, интернациональни хьехам. Чехословацки коммунисташа шоай идейно-политически, организационни балха тІа чІоагІаве дувцаш йолча ленинизма идеяшта мутІахьа хилар марксистско-ленински коммунистически болхлоий партей программан де лерхІараш кхоачашдергхилара, беррагача коммунистий дуцен халкъашта юкъера барт чІоагІбергхилара бола темам.

Семинаре хьайийллай чехословацки доазол декхаргеи издательстваша арахийцача В. И. Ленина произведенеи выставка.

●

БОНН. Малхбузенгерманий общественноста дайзад аргІанара «профессешта викь бехкара» гІулакх. Иштта гІоаха толхаьча конституцион бокъонаша іоткъам баьб хІанз 4.500 коммуниста, прогрессивни социал-демократашта, профсоюзни деятелашта.

Шин контракт чакх а яладехьа Хезирид (Бавари) яхача городерча больнице балха тІара дІаваьккхар лор Р. Бремберге. Іаьдало яхачох, дІаваккхар бахьан да кьонача лора «политически болх», керттерча дакъе, из Германски коммунистически партена юкъехилар.

Кепайоазоно хоам бу, Р. Бремберга, массови митинге къамаьл деш, ФРГ нейтронни герз дІанийсдара НАТО плакашта духьала волаш хьинаре даькъа лаьцад «Демократически салтий» яхача организацеша юкъе.

●

ТОКИО. Мехка тІема расходаш кІезгъелга дІадийхар Японе Коммунистически партеи парламента лакхерча палата депутата Икуко Ямакас.

●

ДЕЛИ. Инде правительства 100 миллион рупий хьожадаьд мехка бахача къача наьха чуІсча моттигий хьалаш тоадара. Пхе шера лаьрхІача программага хьежа Инде юртий районашка шерра дІадоаржадергда доккха доаца наха чубахи цІеноши делга, нах баха моттигаш электроэнергецеи молача хий цеи Іалашъяра система тоаергья.

Официальни даннеегІа 60 миллион гаргга индийцаш хІанз бахаш ба геттара чІоагІа типденнача цІеношка е вІалла а тІа тхов боацаш ба.

(ТАСС).

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ОБЩЕСТВЕННИ ОРГАНИЗАЦЕЙ ЛОАРХІАМ АЙБЕ

Парте Грозненски горкомо пачхьалкхени общественни организацей хьинар массе овгІорахьара дегІадоаладара, цар инициатива хьалладара тІадерзадь дукха гІулакхаш чакхдоах.

Вай политически система, цун ерригача звеньяй, белгала аьлча, Советий, профсоюзе, комсомола тІум йолча парте царна кулгалду цига болх беча коммунисташка гІолла. ХІанз вай города общественни организацешка болх беш ва 11 эзар коммунист.

Укх тІеххьарча шерашка, берригача вай мехка а санна, шоай болх хьинарегІа бе льнвай халкъа депутатий моттигера Советаш; цар бокъонаш шоръеннай, цунга хьежжа къестаду дешин а дукхагІа хиннад, вахаре ІалаьметЕ лоархІаме долча гІулакхашта цар еш йола влияни чІоагІъеннай. Шоашта дукхагІбола депутаташ юкъеза йолча массазарча комиссейи депутатски группайи болх тоабеннаб. Хьинаре, инициатива гойташ болх беш я Е. Х. Горчханова, керте латта бытовой гІулакхашта йола массазара комисси. Цу комиссе членаша дукхаза кІоарга тахкаб быта предприятей болх, цІенхаштта кхоачамбоацараш хьагучадаьхад, кулгалхошкара уж дІадоахилга хьадийхад. Корта болаш, гІулакх дика довзаш чакхдоах шоай декхараш Іалам лорадара йолча комиссе а. Цунна кулгалдеш ва Л. Н. Самойлович.

Депутатски группаши поташен гІо ду балха тІа, нах бахача гучадувла кхоачамбоацараш сиха дІадахара, харжархой наказаш кхоачашдара де доагІар ду, пляновн заданеши социалистически декхараши кхоачашдара, къахьегамхошта лоаттаду гІулакхаш тоадара тІаерзаль хьадда предложенеш тел.

Масала, «Союзатомэнергострой» яхача опытно-экспериментальни заводерча депутатски группо тІахьожам лоаттибу экспорте дІайохьийта продукци кийчъяра, чІоагІа хоатташ дола товараш арахецара. «Электроприбор» заводерча депутаташа къонача болхлошта шефски новкъостал лоаттаду.

ГІалхагІа, тайп-тайпара хиннай горрайисполкомашка вІашагІъехкача партийни группай балха практика. Партийни организацешна депутаташ болча коммунистий отчеташка ладувгІ. ДукхагІбола депутаташ хан-ханнахьа шоай харжархошца вІашагІкхет.

Коммунизм хьалъеча лоархІаме дакъа кхоач профсоюзашка. ХІанз городе 917 юкъхьанцара пофсоюзни организаци я, 1117 цехкоми 4094 профгруппеи я. Хоршкаш йолча профсоюзни организацешта юкъеюоагІа 15 эзар саг, царех хІара кхоалагІвар коммунист ва.

ХІанз профсоюзий бокъонаш шерьяьча хена къахьегамхошта кхетам лучара, халкъа боахамаи общественни гІулакхаштен кулгал дечара цар лоархІам ейлу. Профсоюзни организацей балха боарам айбар дукха совхка городской партийни актива собране дийцар «Парте Карагандински обкомах болча КПСС ЦК сецамга хьежжа профсоюзашта партийни кулгалдела тоадара г. Грозерча парторганизацей декхарех» яха дош. ХІаьта парте горкома бюрона ше профсоюзни организацеща кулгалдела Іалашдарах отчет луш хилар «Грознефтегеофизика» треста парткома.

Парткомийи цеховой партийни организацейи кулгал лоаттадеш царна айкха бувзаш бу шоай болх СССР 50 шу дизара цІерагІча химически, «Электроприбор», «Красный молот» заводий профмашен цеховой профсоюзни организацешен. Яь леларца дувзаденна керттера дешаш партийни профсоюзнин комитеташа цхьана еча заседанешка къестаду. Профсоюзни организацей балха кхетаме лостам телаш я ацетоновй завода, № 1572 йолча автоколонна, Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене СМУ-7, ишта кхыйола партийни организацеш.

Профсоюзаша чІоагІа терко ю социалистически яхь арганоакхаш товара, цох хьахур декхагІа хилийтар. Пятилетка заданеш хана хьалха кхоачашъяра ньржача яхьа ваьнив 100 эзар гаргга болхлои гІулакхера сагта. Шин эзар совгІча производстве хьалха латтачо пхе шера заданеш хІанзле кхоачаш а яь цхьайттаlагІча пятилетка чотагІа къахьег. ХІаьта В. И. Ленин ваь 110 шу дизарга кхоачаш пятилетка кхоачашъергья аьнна, доша денна болх беш ва 13 эзар болхло, 200 цехий, участкий, бригадай коллектив.

ТІеххьара отчеташ хоржамаш деча хана кхы а чІоагІйр профсоюзашкара партийни прослойка. ХІана кхыча декхарех мукъа болча профкомий председателий кхаь дийкъах шиннел совгІа бараш лакхера образовани йолаш ба. Ишта, дика тузламаш хиннад цехкомий председателаша, профгрупоргашта юкъе а.

Вай кхоане хІанзарча кагирхоех тийша йолга кхета а деш, парте горкомо хаддаза терхалду кагирхой балха а общественни вахара а гІулакхаш. ХІанз ВЛКСМ городской организаци 48,4 эзар комсомольцах, райкома бокъонаш йолча 10 комитетах, 436 юкъхьанцарча организацех, 2236 цеховой организацех, 305 группах латт. Укх тІеххьарча итт шера городской комсомольски организацено тІаккийттав 10 эзар совгІа кагирхо. ТІа-тІа чІоагІлуш я комсомолера партийни ядро а. ХІанз 1318 кхона коммунист ва комсомоле болх беш. ХІаьта юкъхьанцарча организацешта керте латтарех кхо дакъа дича царех шиь коммунисташта кхоач, цеховой организацей секретаршта юкъе уж 30 процент ба, группашта кулгалдеш вола хІара виъагІвар коммунист ва.

Экономика дегІайоалаеча, пачхьалкхен дисциплина чІоагІъеча шерагара шерига лакхлуш боагІа хІанз 15 эзар саг юкъе волча города халкъа тІахьожама органий лоархІам. Цар гІулакхаш тоадара парте горкомо беча балха ларде луш «Латвийски ССР халкъа тІахьожама органашта партийни кулгалдарах» бола КПСС ЦК сецам. ХІанз хІара пхелагІвола халкъа тІахьожамхо коммунист ва.

«КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленумо дІадехарашка хьежа халкъа тІахьожама органий лоархІам айбара города партийни организацешта хьалхашка латтача декхарех» яхача парте горкомо пленумо аьча решенешца хьалхе а лелаеш, халкъа тІахьожамхоша хІаман кхоми хьурмати дера, производства торонаш дикагІа овраціегІахара пайда ийбу балха аьттув болашагІа йолча формаш. Цар гІонца алхха дІадахача шера 17 эзар тонн кІезигагІа дІаяхийтай мехкдаьтта продукташ, мехкадаьттаца йоакхаш йоца газ 11 миллион кубметр, кходаьд 400 тонн аьшк, 66 миллион киловатт-сахьат электроэнерги. 1978 шерашнийсича совхка цхьан вагона мухь тІаботташи Іобоакхаши дІайохийта ха 3,6 сахьат кІезигъяьй Грозный станце.

На дерригa а дика да, бакъда, йолаш я общественни организацешта кулгалдара кІезига йоахо еш, цига болх беча коммунисташкара доагІар хьа ца дехаш, уж дика кийчъеча кадрашца чІоагІъяра лерттІа терко ца еш йола партийни организацеш.

Грозный станцен трамвайно-троллейбусни управленен партаномаша хан-ханнахьа депутатий - коммунистий отчеташка ладувгІац. На бахьан долаш цхьадола наказаш кхоачаш ца деш дус, къахьегамхой жалобаш, письмош къестадела формально чакхдоахаш моттигаш хиннай.

«Терек» объединене, А. Шерипова цІерагІча, «Трансмаш» яхача заводий партномаша эшар дац болхлой собранеи лоархІам лакхбара бола профсоюзни организацей бехктокхам айбара. Цу предприятей профкомнна лов социалистически яхь оцола вІаштІехьъяккхар, къахьегама законодательство а къахьегамен техникан кхерамзлен бокъонаш а телхаар, нах чубаха цІеношнийса дІа-юха ца денъар санна дола кхоачамбоацараш. Комсомольций гІулакхаш хайра терхалдеш яц «Грознефтеоргсинтез» объединене, Нохч-ГІалгІай гІишлошъяра управлене партномаш. Дукха йоацаш халкъа тІахьожама органех арадаьннача Заноно дІадехар кхоачаш а деш цар лоархІам кхы а айбе декхарийла я партийни организацеш.

В. И. Ленина юбилейна накъадолхаш вай кхы а айде деза пачхьалкхени общественни организацей хьинар цар лоархІам, КПСС XXV съезда решенеш иттлагІча пятилетка заданеш кхоачашъеча пар лоаца дакъа.

А. СКРИПЧЕНКО,
КПСС Грозненски горкома организацешнин отдела заведующе заместитель.

Наха кхетам балара болх тоабеш

ВІАШИ БУВЗАШ БЕ БЕРРИГА БОЛХ

Парте XXV съезда решенешка, «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК-ан КПСС Нохч-ГІалгІай обкома V пленумен сецамаша хьежжа объединене предприятей коллективашта юкъе беш бола идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетама болх тоабара хоадам болла гІулакхаш даьд объединене профкомон пуп президиумон.

Тахан парте хьехача тайпара, кхетама балха эффективность лакхъялара икъ — пуя дерригa гІулакхаш комплексно вІаштІехьдоахилга. Вешта аьлча, идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам балара гІулакхаш цхьана аьхха вІаши бувзаш болаш леладар. Къахьегамхой тайп-тайпара группаш хилара лоархІам а беш, из болх тІабийраза а цахадлаш а вахара массадола хІама чулоацаш хургдола гІулакхаш вІаштІехьдаха гІерт тхо.

ВІашагІтехача профкоме дукхача предприятенца отта а яь чІоагІъяь «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болх КПСС ЦК сецам. «ДІахо къахьегама дисциплина чІоагІъярах, халкъа боахаме балхаш тІара кадраш хувцалуга лохдарах» бола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС сецам кхоачашбара йола мероприятеш.

Объединене предприятешкарча профсоюза членех гІара иттлагІвар политически дешара системе. 1000 гаргга саг коммунистически къахьегама школашка, 500 саг экономически школашка дешаш ва. Ишта профсоюзa комитетешен партийни организацешен цхьана еша лекцешка хІара денна ладувгІаш ва 100 гаргга саг.

Шерача бовраига а даьъна дІадаьржад хьехамчал. Къахьегамхошта революционни, тІема, къахьегама традицешкара кхетам луш 200 гаргга хьехамча ва объединене.

Коммунистически къахьегамa коллектив яха сий дола цІи еннай 22 бригадага. 21 сменанна, 767 саг ва коммунистически къахьегама ударник волаш.

НОТ-а мероприятеш кхоачашъеш ва 496 саг. Къахьегам Іалашца вІаштІехьбаккхара мероприятеш чакхъяхара укх тІеххьарча кхаь шера, планагІа 45 саг волча 351 болхлочуя къахьегама хьал тоаде вІаштІехьдаьлар, царна юкъе аланел совгІа кхаlлах а болаш. ХІаьта цу хана 140 эзар сом экономически пайда а хиннаб НОТ-а мероприятеш юкъеяьхарах.

Массово-политически кхетамен балха тІа лерттІа пайда ийбу болхлой собранех. 250 сага дакъа а лоацаш массаза а болх беш йола 5 производственни совещани я объединене предприятешка, царех 170 гаргга болхло а волаш. Совхка 700 гаргга болхлочо, инженерно-технически балхахочо, гІулакхерча нахa дакъа лоацаш ПДПС-а 18 заседани хилар. Уч заседанешка йоалаІир 13 предложени, царех 8 кхоачашъяьа.

Объединене профкомон профсоюзa юкъхьанцарча организацешен лаьрхІа йоахо етарех да социалистически яхьа дешаш. КПСС XXV съезда дІадехарашка хьежжа яхь дегІаяра кІеанга къахьегац оеза. Яхье практически дакъа лоацаш ва объединене хІара къахьегамхо. Объединене предприятей коллективаша чІоагІа могадеш хьалльяр лоархІаме даташ тІа-кхоачаш социалистически яхь йоаржаярах, москвичий, ростовчаний, хьалха латтача коллективай патриотически боламаш хьалладарах дола парте тІахьехамаш. Боахлой, инженерно-технически балхахой гІулакхерча наьха хьинар дегІакхувлара болча социалистически яхьа лоархІамах хьаькъалца пайда эца тІерташ я дукха профсоюзa комитеташ.

Итогаш еш яхь йовзийташи хьахиннар дусташи йола хоадам болла система моральни материальни белгалбахара тайп-тайпара формаш хьахиннай тха. Ишта чІоагІа уйла тІайохийташ да гойтара агитаце, къахьегамхоша салаlара дешаш.

Цхьабакъда, идейно-кхетама болх комплексни ларда тІа баннхаро кІезига проблемаш хьалхашка-м уттаац. Халахете а, цхьабола тха предприятей, цехий, участкаш кулгалхой, инженерно-технически балхахой берригача идеологически балха чулоацам кІезига бовзаш-м ба. Идейно-политически, къахьегама, нравственни кхетам баларап боахама организаторски балхах юкъера бувзаш политически дешаре дакъа лацарца, докладаши лекцеши ешарца, беседаш ярца кхоачашлуш санна хеташ ба уж. ХІаьта кхетадеш ма дий, къахьегама коллективашта юкъе беш бола идеологически болх еррал лемцеш йийшай, докладаш, беседаш, кхыйола массово-политически мероприятеш чакхъяхаш аларах вай хала болаш боацийла. Сагаца беш болх кхетама болх дукхача тайпара ба.

Тхоай объединене дукхача предприятешкара масал а довладеш ала безам ба са. Объединене предприятей коллективаш производства торопех пайда эцара тІаерзаяра, цар членаш сакхетаме цхьа барт болаш хилара кхоачамболлаш хетац тхона тахан оахош пайда ийбу пропаганда средствах. Кхетама балха боарама йоакха алкин еш да къахьегам вІаштІехьбаккхар, оборудоване техническ хьал, материально-техническ Іалашбар, нах чуlеча цІенох хьалаш вІаштІехьдар, кхыдола дешаш. Цу дакъе кхоачаш ца деш дукха хІамаш да тха.

ДоакхагІча даьъе къаснича оборудоваенда болх беш я тха предприятеш. Физически а моральни а къаьнлай кхерииш хьеш йола ошкаш. Эсала лел царна реконструкци яра балхаш, мелашка кхоачашъю производства процессашта механизацин автоматизацин яра тІаерзаь технически мероприятеш.

Уж а иштта кхыйола а проблемаш хьалхашка уитт тхона политико-кхетама болх беш. ХІаьта коммунизм хьалъяра хІанзарча эзане парте дІадехача дерригача хІамай лоархІам а беш комплексно кхоачашде яздезий идеологически балха деррига дешаш.

Цхьабакъда, эшае-м гІерт тхо уж халонаш. ДІахо производство эргалихка тоадара, объединене предприятешка керда техника оттаяра укх тІеххьарча шин шера 60 мероприяти кхоачашъяьа, цу даьхье производственни процессашта автоматизаци механизаци яра тІаерзаь 15 а йолаш. КІал йолаш хинар тоеши керда оттаеши а технологи.

Дукха хІамаш кхагІдаьлнад къахьегамхоша салаlара гІулакхий даькъе а. ХІара шера 800 сагага дІакхоачаш болхлой, гІулакхера нах, цар делал дарба дайташ, салоlаш хул санаторешка, салаlара цІеношка, базашка. Дукха рузкьа дІаухийт болхлонта мах боацаш телача дуача хІамангa, болхлой столовешкара, берий учреждешеншкара кийчдеш долча даарашка дІадоадар лохдарга. Дерригача болхлой берашта тел пионерски лагере аха путевкаш.

Политико-массови балхаца долаш да цхьадола кхоачамбоацараш. Цо хІанз а диза жон лац «Идеологически, политико-кхетама болх дІахо тоабарах» болча КПСС ЦК сецамо хьалхашка оттадьяча дІадехарашта. Халахете а коллективашта идейно-политически, нравственни, къахьегама кхетам луча эсаз дакъа лоацаш ба тха дукха кулгалхой, инженерно-технически болхахой, кІезига еш лекцеш, докладаш, беседаш, лерттІа чакхбахац къахьегамхон бахача моттигашкара массово-политически болх.

Во болх беш я тха клубаш. Духхьал кинофильмаш хьокхар мара кхы хІама дац цар, кІезига ю кагирхой сайренаш, паттахьа мара вІашагІкхетаи къахьегама ветеранацца, искусства болхлошца. Цу дерригe а хьахкхт политико-массови, культурно-кхетама балхаца дола кхоачамбоацараш дІадахара тха кхы а дикка къахьега деза.

Ш. ФАРГИЕВ,
«Чечингстройматериалы» объединене вІашагІтехача профкома председатель.

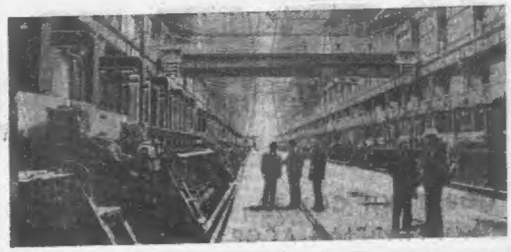

ТАДЖИКИСКИ ССР. Болх бе йолаеннай Турсунзадерча Таджикски алюминиеви завода электролизни цеха аргІаьвра корпус. Кердаькхха тоаьяча плавка технологи кердача производственни мощностаешта юкъейоалаяро торо хулийтаргья шин процент дукхагІа метала арахецара а алюмини дикагІа а хилийта.

ХІана предприяте арахец тІехникача сортагІа йола бардІ тайпара металлургически продукци. Таджикски алюмини дІаухийт мехка а СЭВ мехкий а бІаьш адресагІа.

СУРТА ТІА: кердача электролизни корпусе.

Р. НЕТЕЛЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ленина орден лелоер

ЗАМАН ЙОІ

Шийн къахьегама някъ Умалатова Заде дІаболабьб 1957 шера «Горец» совхозе. Тайп-тайпара балхаш деш яр из цига. Цхьабакъда, миччаьхь ше йохнйте а хьалхашка латта декхар сийленца кхоачашдора. Берригa низ, хьинар дІателар лаьттан тІара бернат — ялат совдаккхара. Из ца эувш дисанзар.

1964 шера «Горец» совхози цхьан отделенех лаьрхІа сомий бешамаш лелаергйолаш Мичурина цІерагІа совхоз вІашагІъеллача шекара свеклаш лелаеча звенона кулгалде хьожайир Заде. Из атта декхар дацар — звенона кулгалделга. Цхьа-дале, из культура кхеяра кхоачамболаш говзали опыти ядар. ШоэлагІа - дале, ше кулгалдеча коллектива болх шийта вІаштІехье ца боакхабалар кхерар Умалатова. Цул совгІа, атта денадацар цу шера ахна а. Цхьанел шоллагІдар котдала гІерташ санна дІайха ухар деноц. Футтаройна мо мара боиаш бацар сагалара догІа тІадам а. Свеклай кхашка йоккъал эттар. Уж лелаерий кара яр цар ихел...

Бакъда, кхераенна тІехьащка аланзар къона звеньевой. Деррига а дора мерза овлаш дикагІа хьалхидара. Ше санна къахьегара озарцігІбоахар засноцара берригa а кхалнах. Аьа юхе са белгало йолача хана дІадолалора Заде къахьегама дій, бийся хилча мара чакхдалацар...

Цар хьийта вьа эехьа довизар. 25 гектара тІара шекара свеклаш ахара пляи тІеккхоачашйир Заден цуи новкъостали. Ишта хьалхара эизамен толамце дІасаллар цу хьинар долча кхалсаго.

1965 шера 25 гектар хулача кхай хІара эектара тІара юкъера лаьрхІача 470 центнер свеклаш чуера Заде звенос. Районе хинна ца Іеш, республике а рекорд яр из цу хана. ХІаьта Даьхено боккха мах бир цуя къахьегама. СССР Лаккехьарче Совета УказагІа Ленина орден слар Умалатова Задена.

Цу хана дена дукхча ха яьнна яле а, йиццьеннац Задена республика юрта боахама къахьегамхошта юкъе хьалха латтарашь, партийни, советски кулгалхоша дакъа лоацаш Грозне Ленина цІерагІча культура Дворцеl хинначa собране торжественни хьаке ва донкка совгІат шийна хьаденна ше кІаьча юртахоша ше дакъъала йийда ха.

— Дала а доагІаш деннад хьона из совгІат. Оаха дег тІара даькъала юац хьо, — йоахар цар.

Дийтта шу дакъиад цу хана дена. Фу хувцамаш хиннад цу юкъа Заде балха тІа, вахаре? — пу уйлаша витар со дукха ха йоацаш Мичурина цІерагІча совхозе.

Совхоза парткоме да тхо. Сона хьалхашка хІа лакхарча дегІара, хьатара юх йола, сабарен безамен къамаьа дола кхалсаг. Мел аьлча а, шийлер ют хаю, дикка хувцаеннай Заде 1966 шера эггара хьалха сона йевача дена. Керта тІа тулача петара цхарала кІелха гІолла хьакъерд кІай чеш. Цхьабакъд, къамаьлаген делалгеа дилначал-м тьоара санна къона кет из. Шийх лаьца дувцара тІера яцар Заде.

— Сох лаьца дувца-м эшацар, со цаІ яц толам бовзар. Тха ерригa коллектив а я хьинаре къахьегаш, — йоахар цо.

Из ишта да. Дика болх бу из керте латтача коллективо. 1972 шера дена сомий бешимаш лелаеча бригадир я из. ХІаьта, цу совхозе эггара йоккхагІъярех я цо кулгалду бригада. Бакъда, из бригада белгала хинна Іац йоккха хиларца, хьалаш цхьатарра дале а, кхыча бригадел лакхагІа хул цун хьоккхамаш. Кхыметтел хаоттам дика боацаш деача дІадехача шера а тІехкхоачашдир цо ше тІайийца доккхий декхараш. План 105 центнер йолча 156 центнер сом баькхар хІара гектара тІара. Планал совгІа хІара гектара тІара дьхар 115 центнер шекара свеклаш а. ТІаикха пул хьалхарча шерашка?

Дог хьесташ да цу шерашка дахьа толамаш а. Цо цхьаьца шу хьалха кхоачашъяь бархІагІча, нийслагІча, иттлагІча пятилетка планаш.

— Мишта вІаштІехьдоал шун бригаде иштта доккхий толамаш даха? — хетт аз.

— Къахьегам дукха безаш нах ба са бригаде болх бераш. Агротехнико дІа ма дехха гІулакх ду цар бешамаштен кхаштен, — жоп лу Заде.

Из бакъда. Шоай болх дика бовзаш хьинаре къахьегаш бола нах ба цун бригадера бараш. Цхьабакъда, ше керте латтача коллектива балхаш нийса вІаштІехьдахара, бригадерча наха кхетам балара, цар хьашташ дикагІа кхоачашдара дукха хак инзи дІатей коммуниста Умалатовас. Цунна дика довза, наьха хьашташ. Мел йоккха хало шийна хуле а из кийча я цар гІулакхага хьажа. Цудухьа сий ду дукха еза из коллектива.

Хьинар дола бригадир хинна Іац Заде. Из я дика хьехамча. Шийн опыт, говзал хамаьрша дІалу цо кагирхошта. Совхоза бригадираш кийчбу школа а хинна дІаэттай ала метаргда Заде бригада. Цун хинна ученикаш Янеева Тамара, Ибрагимов Арби бригадираш ба хІана. ХІаьта, цун бригаде дукха ба тахан а тІехьа бригадирелла бахийта магаргбола кагирхой.

— Дика организатор, хьехархо, новкъост нана я Умалатова, — йоахар совхоза парткома секретара Турпалов Лечас, — хІаьта доккха дакъа лоац цо общественни вахаре а. Из я парткома, рабочкома член, халкъа суда заседатель. ВІаштта массехазза хержай райсовета депутаталла. Из я дикагІболча агитаторех цаІ.

Къахьегам — из ба Заде вахара чулоацам. Цунца корадаьд цунна ирва. ХІанз Заде наьха тІа Ленина ордена уллув лел кхы а кхо орден — цаІ Октябрьски революцей шиь Къахьегама Цlеча Байрахкен. Цунна еннай ВДНХ медалаш, «Социалистически яхьа отличника» знакаш, сийлен грамоташ, маьхера совгІаташ.

Вашха-дика бригадир хинна Іац, коммунист Умалатова, бокхача дезала — ворхІ бера нана а я. Нах дукха безаш, новкъостанца, юртахошца Іимерзен задийн долаш хьалхеду шоай бераш Заден цун мара — Шамсудинеи.

Берригa советски нах санна, сийлахь-воккха баьчча В. И. Ленин ваь 110 шу дизара сийленца наннъалхара, иттлагІа пятилетка чакхйоллача шерах хьинареча ленински балха шу дара къахьегама вахте эттай Заде бригада. Цо лелаечa бешамашка дІ тІехьагІа сихлуш латт вІаьстан билхаш.

Ю. КУРСКИЕВ.

ПЛАНАШИ ДАЬ ДАЬННАРАШИ

МЕХКА МАЛХБОАЛЕН КЕРДА РАЙОН

Пхи шу хьалха болабелар вай мохк кердача шерача машиннаькъа — Байкало-Амурски магистрала кІийлен тІа СибарегІен шоллагІа бола боахама район хьае. БАМ-а регион караерзаяр — Іаламо бийдала ресурсий доккха дакъа гулдаь йола шийн малхбоалехьара районаш хьалхаювлаш дегІаухилга Іалашдара ориентаци йолча Советски пачхьалкхен производительни низаш дІанийсдара даькъера экономически политика логически дІахояхьар.

Байкало-Амурски магистраль эксплуатаце дІабаларца мехка транспортни системана тІаккхетаргда керда лоархІаме керттера дакъа, хІана аьлча Трансcибирски магистраль моцагІе а кхаьчаб ноздаш дІа-юха ахийтара даькъера торонаш кхоачалуча. Цу тІа а БАМа зона боахама даькъе караерзаяро торо хулийтаргья мехка предприятеш коксующи энергетически кІор, Іаьржачен босболчен металлий рудаш, хьу, асбест, кхыираш санна йолча бийдалаша Іалашъяра проблема вІаькхача ханна къоастае.

Цу кердача боахама ранонах индустри дІахо кхилбаседенгахьа ахийтара йола стартови плацдарм хургья. ХІаьта вокх овгІорахьара, перспективе из дІаккхетаргья караерзаьча СибарегІен къулбехьарча районех, цаІ йола вІашагІйоалла индустреи городнийи зона хьа а еш. ТІеххьара а, «БАМ» оала программа кхоачашъяро чІоагІа влияни ергья мехка араьхьарча экономически бувзамашта.

Машиннаькъо торо хулийтаргья советски экспортно-импортни операцей боарам лакхбе. Трансконтинентальни контейнерни ляне кІийлен тІа лакхлургья Советски Союза территоре тІа Европан Тайжача океана бассейнен мехкашта юкъе лелача дунен халкъашта юкъерча торгови наькъий эффективность. БАМа Іалашдергда ах дуненна го бахкха безача форда наькъашца нийсдича меттел Трансcибираца нийсдича а мовхьаш дукхха а сихагІа дІаюха кхухьвига. Шийн аргІах ва Байкало-Амурски зона боахама даьнъе караерзаярo хьадергда укхаза керда производствош, цу даьнъе компенсацини кІийлен тІа кхычча мехкашца цхьана хьалъю предприяти а дІанийсъяра эша хьалаш.

СССР экономически потенциало (дунен промышленни производства 20 процент), доал дара планови социалистически система совленаша торо хулийт. БАМ санна, йоккха масштаб йола программа леррагІа кхоачашъе, Іалама а климатически а хьалаш экстремальни доллашехьа а, оттаяьча ханашка хьежжа лел трасса биллара балхаш. Цхьан хана сага лер кхачалза йолча тайге хьаиннай итташ йола хІанзарча хьнара поселкаши йоккха йовца городаши. ХІанзле ахбилла баьннаб кхо эзар совгІа километр бІаьха хургбола някъ. Нъулба-Якутски бассейне кІор бакхa болабаьб, кийчъеш а дІаухийташ а латт хьу.

«БАМ» оалача программа дІанйцай хьалхагІа Малхбоалехьарча районашка кхоачашъяьча йоккха масштаб йолча проектай эстафета. Царех хьалхаръяр 30-ча шерашка хьаьнь къаман лоаттам бола кІора-металлургически база — Урало-Кузнецки комбинат яр. Тхьо шу даьлча караерзае йолайир Малхбузен СибарегІа йоккха энерги чулоаца бое болча металлурге, хьунхиме, кхыйола производстваш дІанийсъе торо хилийта Ангаран Енисейн яхача долхача хиний ресурсаш. КхоалагІа йола дерригача къаман программа хидар тахан шехка доаккхача мехкдаьттах ахи кхоалагІа дакъа гаргга гази лургйола Малхбузен СибарегІен углеводородни кладовойш боахама оборота юкъелхьарах. Таханарча программо чулацад ах бІаь шера Іоадаьчохи тевкачохи дикагІа мел дар.

БАМа зоне хьалъю регионални а дерригача къаман а экономикаш хьаькъалагІа цхьана тарье йиш хулийта территориально - производственни комплексаш (ТПК). Планета тІа эггара хьалха СибарегІа хьаль ТПК дакха мах а боккха лоархІам а бола хІама санна тІанийцай дунен халкъашта юкъе.

Хьалха хиллача программайа эргашагІа даь да БАМ-а хьалхашка латта проблемаш къестаяра гІулакх укхаза къовстам болашагІа а комплексно а леладеш хилар. Эггара дикагІа йола вариант лохача дакъа лоац экономисташа, геологаша, технологаша, медикаша, социологаша, кхыметтел филологаша а. Цхьана тохкамаш деш баьгІалдаьлар СибарегІен керда боахама район йиллара деча экономически, социальни, технически, Іалам лорадара балхий керттера лостамаш.

Ефим АЙЗЕНБЕРГ,
экономически Іилмай доктор, СССР Іилмай Академе БАМа проблемашта йолча Іилман совета Іилман секретарь.
(АПН).

Морякий арктически вахта

Арктика лакхарча шерошка хІанз Ленински юбилейна къахьегама вахта лелаеш бе ледокольни флота морякаши Мурманск — Архангельск — Дудинка яхача линегІа халкъа боахама мовхьаш дІа-юха кхухьеш долча транспортни кемай экипажаши. Укхазара навигаци бІарччача шера хул.

Шийн ханиэхьа форда наькъашка гІолла оборудовани дІакхоачаярах тийша да Надеждински завода — бос болча металлурге заполярни гиганта шоллагІа аргІа болх бе йолалийтилга. ХІаьта материке Норильскерча металлага хьежаш ба.

Халача хьалашка тІехдика къахьег «Капитан Николаев» (Мурманск) яхача ледокола экипажо. Ноябрь бетта портера арадаьннад из, хІаьта цу хана дена шовзткъа гаргга транспортни кема дІадигад цо.

ХІанз ледокол Енисея лохаленашка болх беш да. Атомоходашкара эстафета хьа а эцаш Дудинке кхачталца кемаш дІажувлз цо.

СУРТАШ ТІА: 1. (аьрдехьара аьттехьа): кхоалагІа штурман Н. Д. Салеев, капитана дублер К. К. Бызов, капитан А. М. Кошелев, керттера механик Б. Н. Шулепов рулевой рубке. Наькъашкари хьал Іомадеш боахк.

2. «Капитан Николаев» яхача ледоколо Дудински порте дІавог «Пионер Северодвинска» яха транспорт.

Ю. БОРМИНА суртaш.
ТАСС фотохроника.

СВЕКЛАЙ КХАЙ ХЬУВКЪАМ ЛАКХБЕ

Шекара свеклаш — доархӀаме технически культура. 9 эзар соагӀа гектар дӀалоац цо республике. Дукхача лаьтта леладераша дика Ӏомаьй из ихеяра агротехника, шерагара шерага лакха хьувкъам чуккхухь.

Масала, 530 центнер яр дӀадахача шера «Шалинский» совхозо юкъера лаьрхӀача хӀара гектара тӀара чуена свеклаш. Свеклаш кийчъяра халкъбоахама план 274 процент кхоачашйир цо. Планал соагӀа ехкар паччахьалкхенга цу продукце 14 эзар тонн. Толамца кхоачашдир паччахьалкхен заказ «Гехинский», «Горец», «Самашкинский», «Лермонтовский», «Кулариский», «40 лет Октября», «Назрановский», «Автуринский» а кхыча а совхозаша, хӀаране планагӀа лаьрхӀачул соагӀа 1,5 — 2 эзар тонн дӀачу а луш.

Еррига республика хьаийцача дика болх баьб свеклаш лелаераша пятилетка диъ-лагӀча шера. Кхы а бехктокхамегӀа мулаш да карарча шера цар даха дезараш. Шекар доаккхача заводашка 190 эзар тоннал кӀезигагӀа йоацаш свеклаш дӀачуллар — иштта да цар тӀанийца декхараш.

Толамга бода никъ ба лаьтта леладара культура дӀахо лакхъяр, агротехника правилаш цӀенхаштта кхоачашъяр, из маьӀе культура кхееча эггара прогрессивегӀа йолча технологех пайда эцар. Амма из дича а деррига дь далац: свеклаш юаш дола боахамаш техникаца дикка Ӏалацдаь хиларагӀа хьахиннад шекара свеклаш кхеяра гӀулакх промышленни кӀийлек тӀа даккхара эша хьадаш.

Яьча анализо гучаьхар дуккхача кулгалхошеи специалисташеи шоаита тӀаьлаьтта декхарех бола бехкгоккам кхетабеш ца хилар хьахьокхаш йола фашташ. ДӀахо ла йиш йолаш дац цхьайолча моттигашка хьалха а санна балхаш кулгашца дара тӀакхуаш хилар, кхыметтел механизмашца е йиш йола операцеш а кулгашца а еш.

Республикерча дукхача толамца болх беш йолча механизированни звеньяй опыто тешал ду промышленни технологе хьаеллача производства эффективности баьха дикали дӀахо лакхъяра, дӀабода къахьегам кӀезигбара, продукцега дӀалодар лохдара даькъера торонаш йоккхий хилара.

Свеклаш юача совхозий директорашеи керттерча агрономашеи дукха гӀулакхаш агротехнико дӀадеххача тайпара леладаьдац из культура дӀанийсъеши цуна гӀулакх деши. Цхьайолча совхозашка из культура дӀаюв майдаш кӀезигьеш, оасарах хьал а йинъе свеклаш йоаш моттигаш а хиннай.

Шекара свеклаш лаьттенца кхоачам боллаш тӀоадал хулга дӀадехаш культура я. Цудухьа чӀоагӀа лоархӀаме да бӀаьстан деношка тӀоадал ца йойтар. Цу гӀулакха пайда эца беза лаьтта тоадаргдикагӀа йолча системах.

ДукхагӀа йолча свеклаш юача районашка лаьттанца хинна тӀоадала запасаш кхоачам болаш яцар. ДогӀай чотах уж алсамъяхара лоархӀаме да цу гӀулакха дикагӀа йолча хана эаба макха баккхар.

Свеклай хьувкъам лакхбара йола лоархӀаме резерв я Ӏилман лерда тӀа, шоай хаинахьеи боарамагӀех минеральни удобренеш тоьсар. Цкъабакъда, дӀадахача шера гуррахье а из гӀулакх даьдац цхьайолча моттигашка. Тукий цхьадола дакъа хӀана дилла деза. Цу тӀа а, свеклаш дӀаювча хана культиваци еш а ца дуллаш, бӀаьстан балхаш шерра доладилалехьа.

Къаьстта лоархӀаме да ханнахьа свекла дӀаери лаьтта дика тоадари. Эггара хьалха де дезар да кха тӀера нийсдери гаргаш ца юташ лаьтта цамцадаккхари. Из да дӀадув ги цхьан боарамегӀа лаьттах Ӏочудахаран цхьатарра хьатӀадаларан эша хьал. Лаьтта хаьал хьалха цамцадаьккхача кхай тӀа кховра ловцалургда, хӀаьта из болх тӀехьабаьккха бича йоккхи галаш юс. Из болх цхьаншин дийнахьа чаккхбаккхара гусеничи трактора тӀехьайийзача шерра мул лоацача агрегатах пайда эца беза.

Лаьттан тӀагӀоллара тӀоа массаза а дика цамцабоаккхалу шлейфехи нийлхали листали хӀара кхай тӀарча хьалага хьежжа хургдолаш церташ нийса йолча макхаехи латтача агрегатаца. Дилла а массанел тӀехьа хила еза лаьтта тӀагӀоллара нийсдеш, цамцадаьккхе геттера кӀаьддеш, кӀезиг-дукха тоӀадеш йола оруди. Из дулу зуло доаххача шлейф-макхашцеи ги дӀадувш доахча дайгача макхашцеи.

Лаьттанцарча тӀоадала запасаш кӀезига йолча хана свеклаш дӀае лаьтта кийчдара ду белхаш, из ма хулла кӀезигагӀа йоргйолча тайпара де деза.

Свеклаш дӀае лаьтта кийчдари на дӀаери цаӀ йола технологически процесс я, хӀаьта чаккхъякха а еза из ха юкъе ца йолийташ. Практически свеклаш лаьтта кийчдечеи гербицидаш тувсачеи агрегаташта тӀехьа лела еза.

Лаьттан тӀера тӀоа гӀулакх дукха е кӀезига эшаш хиларга хьежжа, вӀаштта цкъа — шозза е эза свекла дӀаелехьа ю обработка. Лаьтта кӀаьди а тоъал тӀоадал йоаллаш а хилча, цкъа йича кхоачам ба. Наьсарен районерча лаьтташта 4—5 сантиметр кӀоарга йича кхоачам ба обработка, хӀаьта шерел тоӀаденнагӀча лаьтташта — 5—6 сантиметр. ХӀаьта алхха тӀа чкъор дужаши тоӀалуши латтача лаьтташка (Гудермесски района лоамашта юхерча хин лохкача кхашка) шара шозза чаккхъйита еза агрегат кха кийчдеш.

ХӀара къаьсттача кхай тӀа цхьан дийнахьек ах дийнахьен — шин дийнахьа дӀайийка яккха еза шекара свеклаш. ТӀехьагӀа деш дола механизированни балхаш чаккдоахилга, эггара хьалха свеклаш хьатӀа а ялалехьа деррига кхаш кӀаьдделгем хьатӀаийначул тӀехьагӀа нийлхъелгеи Ӏалашдера. Из дулургдац алхха деррига балхаш групповой методагӀа деш хилчен цхьан кхай тӀа свекла дӀаювш йола массехк агрегат араьккхачен мара.

Хьокхаме я «Шалинский», Мичурина цӀерагӀча, «Самашкинский», «Гехинский», «40 лет Октября» яхача совхозий цу даькъера опыт. 400—500 гектара тӀа шекара свеклаш дӀаера балхаш 4—5 дийнахьа дийя доах цар, хӀаьта цхьадолча кхашка — дукхьал цхьан балха дийнахьа а.

ХӀара кхайна лаьрхӀа дӀаде дезача фун нийса норма оттаяро дукхача даькъе торо хулийт бьцовгӀай листалеи нийлхалеи хьинъекхьара дош къахьегам геттера кӀезигагӀа дӀа а бохийташ къоастаде.

Оасар дукха хулча кхашка гербицидаш йоацаш хилча эггара тӀехйола фу дӀадера норма погонни метра 32—36 овла болаш хила еза. Агротехника конкретни хьалашка хьежжа нийса лелаеш хилча, цу тайпарча норма рядe хӀара метра тӀа 20—28 зӀирг тӀадалга Ӏалашдергда.

Нагахьа санна кха цӀена хуле, кхоачам ба 22—24 овла йилча, хӀана аьлча тӀаккха 12—14 зӀирг тӀадаргда, хӀаьта уж механизмашца нийлхъе торо а кургья. Оасарах цӀенача кхашка гербицидехи лаьжача кондице фуги пайда ацаш хилча шекара свеклаш лакха хьувкъам чубара кхоачам ба погонни метра 16—18 овла беллача. «Шалинский» совхозе тӀеххьарча 2—3 шера ерригача майда тӀа погонни метра тӀа 12—13 овла болаш юа свеклаш, хӀаьта 450 гектарах хӀаране тӀара чуяхь 450—530 а кхы дукхагӀа а центнер.

Карарча бӀаьстан хьалашке хила тарлуш хӀама да хьатӀаьлынача свеклашта садоаллача хӀамаш эе дар. Цудухьа хӀанзе а нийчъе еза дӀейийнача хӀамашта ханнахьа обработка яра эша технически средстваш, ядохимикаташ. Фу дӀаде деза медведкина дукхьалара молхаш а тоаш.

Фу 3—4 сантиметр кӀоарга Ӏочудахийта деза лаьттах. Нагахьа санна из дӀадувча хана лаьтта декъа хуле, из 5—6 сантиметрага кховчаш кӀоаргагӀа чудохийт. Сихха чӀоагӀа тӀоа тӀабужича а чӀоагӀлуча а тоӀаденнача лаьттешна кхаь сантиметрал кӀоаргагӀа долла дезац фу лаьттах.

БаьцовгӀаш ма хулла кӀезигагӀа нийлха хилийтара, свеклаш дӀаювча хана мугӀараш нийсен ридашта юкъера юкъ цхьатарра хургйолаш е еза.

Свеклаш дӀаювш йола агрегаташ сухал сахьата 4,5—5,5 километрал тӀех ца йоалийташ лелае еза. Уж кхы сихагӀа лелаеш хилча, къаьстта фу дӀадера нормаш лоха хуле, ги цхьатарра нийсе а кӀоарга а Ӏочудиллац мугӀарашка. Къаьстта терках тӀабахийта беза кхай нистошка нормагӀа доагӀача бесса ги тассара.

Тахан хьалхашка латта лоархӀаме декхар да свеклаш юлга хӀанз йолаш йолча технически средствай низаца агротехнически приемий еррига комплекс чулоацачи промышленни кӀийлен тӀа даккхар.

Механически гӀулакх делга дӀадоладе деза свеклаш дӀайийнача кхоалагӀча — диъ-лагӀча дийнахьа. Лаьттапа кхоера тӀа ца диалийтара, фу лаьттах Ӏочуделлача моттигера фоли температурай режим тоаяра, хӀаьта иштта хьатӀадоагӀа оасар дӀадаккхера могадеш да дӀадийна фу хьатӀа а далалехьа деррига лаьтта цамцадаккхар.

ШоалагӀа макха баккха беза от гӀулакх, нагахьа санна догӀа дийлхача е дӀадийна фу тӀадала тоаделча. Цу гӀулакха пайда эц гусеничи трактора тӀехьатессача церташ йолча макхаех латтача шерра мул лоацача агрегатах. Геттара лоархӀаме да лаьтта цамцадаккхара дикагӀа лоархӀаш йола ха тувла ца ялийтар.

ВӀалла а нийса лерхӀа йиш йолаш дац цхьадолча свеклаш юча боахамаша зӀирташ тӀадаьннача хана мугӀарашта юкъера йовкъаш механизмашца цамцалха а шаровка а ца тигар. Цу агрономически гӀулакха лоархӀам боккха ба, къаьстта свеклаш кӀезигагӀча нормах дӀаювча а уж нийлхъялар кхерам болча а кхашка.

ХьатӀаьлыннача свеклай хьалхара шин лорд хецаш латтача хана даьза даргдоацаш хӀама да механизмашца из нийлхъяр. Алхха из болх чаккхбаьккхачул тӀехьагӀа мара баьцовгӀаш бокъонца шоай форме ераас доладала йиш яц. Из болх чаккхбаккха беза 10—12 балха дийнахьа.

Шекара свеклаш йийнача кхашкарча балхашта техника юхеувзаро, балхаш кулгашца де гӀертаро 30 дийнахьа а кхы дукхагӀа а тӀехьайоах формироване ханаш, дӀабода къахьегам дикка совбоах, чӀоагӀа кӀезигъю чуяхь свеклаш, хӀаьта из дайта йиш йолаш дац.

ИттлагӀа пятилетка чаккхъоалача шерера Даьхен занез кхоачашдира а хӀаьта иштта дӀадахача шерашка тӀадиса шекара свеклай бийдала даькъера декхараш тӀеррадахаре а дукха гӀулакхаш де дезаш ба свеклаш юача совхозий специалисташ.

Х. ЯЛХАРОЕВ,
республика юрта боахама министерства керттера агроном.

СЕЛЕКЦИОНЕРАША ЦХЬАНА ДУ ТОХКАМАШ

ДиъгӀа шу да Ленинградерча Н. И. Вавилова цӀерагӀча Еррисоюзни баьцовгӀаш лелаяра института специалисташеи Гуанахуато яхача мексикански штатеи Ӏилмахоша цхьана селекцие даькъера тохкамаш ду. Цу тайпара цхьана гӀулакхаш леладар бахьан долаш Селайски опытни участке шера шин хьувкъам чуккхухь мексиканцаша. Шин мехка селекционераша цхьана ду тохкамаш дӀадоладеннад 1975 шера Ӏилма - технически даькъе цхьана гӀулакхаш леладарах йола советско - мексикански соглашени яьтул тӀехьагӀа.

Ленинградски института опытни делянкашка хӀанз а лоа улл, амма Селаерча «Эль Роне» лаьтташ сийкдаьд ленинградцаша дӀа а дийна тӀадаьннача кӀиво, кено, маькхо. Боамбеи крупа йоаккхача культурайи зӀиргаш тӀадувлаш латт Ленинградски Ӏилмахоша эксперименташ ена Игуалерча кхыча участка кхашка.

— Мексике болх бе доладелча деиз иттааза чубенаб оага хьувкъам, — йоах юртбоахама Ӏилмай кандидата вонкхагӀа волча Ӏилман балхахочо Мережко Анатоле. — Цо гӀо ду тхона дикагӀа хьувкъаш а лазарашта дукхьала отталуш а дола культурай керда сорташ лахара. Мексикански специалисташца цхьана гӀулакхаш леладаро шозза сихдаьд тха тохкамаш.

Ленинградцаша Мексике текхад вай мехка 16 селекционни учреждене ялатийи ялата - бобовии культурай 3000 гаргга сорт. Экзамен хиннай кӀина шин эзар гарггача сорта, маькха — эзар гаргга, кена бӀаь соагӀча сорта. Йизай дукха гибридаш а. Тохкамех хьахиннарий кьякъехьа къамаьлаш хиннад ленинградций шоай мексикански коллегашца.

«Эль Роне» кхашка яьча опыташа йиш хилийтар лазарашта эггара дикагӀа духьала уттача культура сорташ гучадаха. Къаьстта боккха а пайдана а болх бир селекционераша Игуале боамбега хьожаш цун вилт яхача унзарена лазара дукхьала оттара низ чӀоагӀбара. Боамбе советски сорташи мексикански эрж тӀабувлача боамбе дараши вӀаши тӀадувсӀар бахьан долаш хьахиннад керда перспективни сорташ, цар образецаш агрономически тохкамий мексикански къаман институте дӀачуеннай.

Дукха балхаш даьд ленинградски Ӏилмахоша Мексика дукь - духьача районашка эрий тӀаьжвлача баьцовгӀай тайпаш лохьадеш. Уж балхаш деш Нева яхача доадача хи тӀарча городерча Еррисоюзни баьцовгӀай института коллекцена тӀаккхийттай тайп-тайпарча культурай цхьа эзари ах эзари гаргга образец — хьажкӀа, сибаза, кхей, сколиний, гидуаргий, хоартола, ябакха культурай фу.

Мексике юхабаха кийчлуш ба хӀанз ленинградски Ӏилмахой. ХьагӀаихоьчаш латт земаш доаха, керда хьувкъам чубахьа ха. Цу опытех хьахиннараша дикагӀа хьувкъаш а лазарашта духьала отташ а йола культураш хьае гӀо дергдола верда материал лургья шин мехка селекционерашта.

Галина САПУНОВА.
АПН корреспондент.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

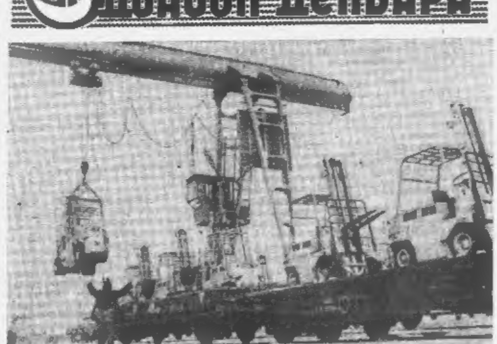

НРБ. Пловдиверча машинашъеча заводе серийни арахеца йолаьй кердача моделагӀа йола «Рекорд-2» яха автопогрузчик. Цуи конструкци яйгагӀа я, маневренность дикагӀа я, хӀаьта иштта цул хьалха хиннарашца нийсйича кхьйола совленаш а я цун.

«Рекорд-2» конвейер тӀа оттаяялехьа Советски Союзе дукха тохкамаш хььд цуне, хӀаьта специалисташа дика а лаьрӀай из эггара дукха тӀа пловдивски машинашъеча завода продукци майрех мохи ба СССР.

СУРТА ТӀА: Советски Союзе хьаяйта кийчъяь «Рекорд-2» яхача автопогрузчиий аргӀанара парти.

БТА—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КӀИРАГӀА

ВАШИНГТОНА ДИКТАТА ДУХЬАЛА

«Вашингтон пост» яхача американски газето хала а хетаӀ язду Советски Союзаца торгово - экономически гӀулакхаш леладелга соцадир дӀадехаш йолча Вашингтона диктата кхыдола мехкаш, цу даьнъе НАТО гӀоллара США союзниккаш а болаш, духьала хилар. «Тахан Малхбузен Европанеи ВӀашагӀкхийттача Штаташтеи юкъерча хьаштийи политически гӀулакхийи башхалоаш, — язду газето, — тӀеххьарча хана лика хоалуш дола малхбузен предпринимателаш Москве ахар мисcел чӀоагӀа хьаьста белгалъеш хӀама дац».

Шинна а оагӀонна аттув болаш да Советски Союзаца торговли лелаяр, йоах Малхбузен Европа, Японе, Канада, кхыча мехкий гӀулакхаш лелалуча гӀозарий кулгалхоше. Цо торо хулийт капиталистически экономикана производство эшаллар тӀагӀертача хана рынкаш чӀоагӀъелга Ӏалашдо, предприятей мощностех кхы а бизоагӀа пайда эцара новкъостал ду, балхазлаца къовсам лоаттабе гӀо ду. Цул соагӀа, белгалдоах малхбузенгермански экономиста Р. Целлентина, машар Ӏалашбеш йола кхохиам кӀаьдбара политика торговли дегӀаярца хеддаиза юкъаенна хилар. Духхьал из бахьан долаш, аьнилд цо, кхыча проблемашца цхьана Малхбоаленнен Малхбузеннен юкъе цхьана дӀа-юха экономически гӀулакхаш леладелга шердара дешаш а дувцаргдолаш дола малриденц вӀашагӀкхетар толаме чаккхдалара тӀехьа да тхо.

Цу дерригне хьакъехьа къамаьлаш хилар Вене хиннача капиталистически социалистически мехкашта юкъера торгово - экономически гӀулакхаш дегӀадоаладара дешаш дувцаш хиннача дунен халкъашта юкъерча Ӏилман семинаре. Цига дакъа лоацаш хиннаб европейски 13 мехкара цӀи хеза бола Ӏилмахой, экономисташ, промышленни компаней баький вихелаш. Уж берригаш а раьза хилар алхха торговли лелаль ца Ӏеш производственни кооперацe, компенсационни сделкай даькъе а, хӀаьта иштта энергетика, бийдала, цхьана уттасча проекташта финансировании кредитовании яра даькъе цхьана гӀулакхаш лелаелга а дӀахо дегӀадоаладе дезаш хилара.

Иштта Канадера а хоьзаш ду премьер-министр П. Э. Трюдо керте латта керда правительство хьалхагӀа хиннача консерваторий кабинето США-с хьалха а доахаш Советски Союзацарча торговле хьакъехьа тӀаийна дискриминационни решенаш хувца гӀерташ я яхаш. «США санна ца хьежаш кхыча тайпара хьежа тхо СССР-га» аьнна керте яздаьча цу темах йолча статья тӀа Канади гӀулакхаш лелалурий гӀозарий органо «Файнэншл пост» яхача газето хоам бу «советско-канадски торговли шӀй боарам тӀа юха а хьььчай бистта дӀатӀехьяла мегаш а я» яхаш.

Малхбоаленнен Малхбузеннен юкъерча торговле даькъера США диктат талхаро къаьгга хьахьекхад дунен халкъаша кхохиам кӀаьдбара гӀулакх берхате дӀадахар шоай декхар лоархӀаш хилар, хӀаьта вӀаши аьттув болаш массе оагӀорахьара цхьана гӀулакхаш леладара наькъ тӀара уж дида низ кхоачар ца хилар а.

КХЕРАМ ТӀАТУВСАРЕН УЛЬТИМАТУМИЙН МЕТТАХА

ЯлхлагӀа бутт болабеннаб ирански революционни студенташ Тегеране американски посольства персонал лаьца а лаьца шахи по ложкъадаь дӀадихьа рузкъен юкъалара хьакъехьа Ирано дӀадехар могадеш латта. Шах чуйца, ирански халкъа духьала эггара халагӀа дола зулам даь йола вашингтонски администраци из конфликт дӀайолаелча деза кхерам тӀатувсарен ультиматумий меттаца къамаьл деш хьайоагӀа. КӀайча цӀено американски банкашкара еррига ирански активаш лийцай, Иранера импортагӀа мехкдаьтта кхухьалга соцадайтаьл, кхыдола дискриминационни дозолаш а оттадаь.

Цунца цхьана Ирана йистошка мамара хана цӀаккха ца хиннача тайпара дукха тӀема - форда низ, цуна чуйоагӀаш авианосцаш, ракетни крейсераш, десантни отряд, 24 эзар моряк, летчик, форда гӀашлой а болаш гулбаьб. БӀехагӀча тайпара Ирана шантаж а лелаеш Вашингтон цунца цхьана ВӀашагӀкхийттача Штаташа дакъа а лоацаш, цар хьашташ бахьан долаш шаха даьча доккхача зуламашта юстара кла гӀерт. Цудухьа шах сихваь Панамера дӀавахийтав цунна кхерам тӀаьттача хана, хӀана аьлча ирански правительства законагӀа доагӀача тайпара из хьавехарах Панама хьаваланза ярсйоацаш яр, тӀаккха США-с шах вадийтав Садата тиъаме кӀал хургволаш.

Гуш ла цу дерригнех а американски дипломаташ мукъбахара проблема къоастаяра гӀойле ца хиннагла. Цул тӀехьагӀа Вашингтон юха а йолаелар дипломатически маневрированегара гӀожа Ӏоткъам бара нанкъа тӀа а яьнна. Американски нелайоазон тӀа «гучабьппаб» персидски залике дӀачухкоаччата улла Харг яха гӀайре окупаци а яь дӀалацара план Пентагоно кийчъяра хьакъехьара хоам. «Форди гӀашлой цу гӀайрен тӀа боалламе а, — кхерам тӀатувсача хьесале язъяьд «Вашингтон посто», — цар а царца нига хургболча технически специалисташа а кхоай бе йохкаргья дерригача дунен тӀара хьаухача танкерашка ирански мехкдаьтта чудетташ йола нефтепроводаш».

Кхерам тӀатувсаш хоаваш а деш президента хьалхагӀа де лаьрхӀар, тӀаккха юха ваьлар профсоюзаш съезде це лаьрхӀача къамаьлах, къамая кхерамзлен совета заседани а аь. Ирана «таӀазар деяга» кийчдара. Цул тӀехьагӀа дӀакхайкадир Картера «американски халкъага кхайкарад», дергда аьнна. Из а юхадаьккхар. Из Картер корзагӀваьлар чаккдьлар цо профсоюзни съезде къамаьл а деш.

ТӀехьагӀа гучадалар ерригача хана КӀайча цӀено ирански кулгалхошка дӀайоха къайлата кахкташ кхахьийталга. Цхьан оагӀорахьара шоаш «раьза» ба алийта гӀерташ, хӀаьта вокха оагӀорахьара гӀожагӀча тайпара Ӏотиьям беш. Американски столице корзагӀбаьлар иранскан оагӀоно КӀайча цӀен хоза доацаа гӀулакхаш гучадахар бахьан долаш.

ХӀанз Вашингтон уйла еш я Ирана дуккьала аргӀацара «санкцеш» юкъейоалаяра хьакъехьарча кердача ханий. «Нью-Йорк таймс» яхача гезето язду Ирана дергдола «тазара» цхьа кӀира тӀехьадоакхх яхаш. Бакъда, КӀайча цӀено хьалхагӀе кхетаде доагӀа вай хава ший кхея ший бе ехлача халхъаца кхерам тӀатувсарен ультиматумийн меттаца къамаьл дарах пайда баргбоацаш хилар.

САЛЬВАДОРЕРА ТЕРРОРИ НАХА НИЗАШ ДАРИ

Централни Америке эггара зӀамагӀа болча мехка цӀий Ӏоухийташ событеш ирхаш латт. Дукха нах лувцаш чубекхар, архиепископ Оскар Арнульфо Ромеро тийшача балхах вер, массови демонстраце дакъа лоацаш хиннарашта архиепископ дӀаволлача хана топаш тохар — иштта да тӀеххьарта хана ВӀашагӀкхийттача Штаташа гераца, ахчаца новкъостал деш, экономически политически хьаллоацаш йолча доал деча хунта даь цхьадола зуламаш.

Сальвадорера американски политика хьасел гучахьял хиларо торо хулийт Вашингтонски администраце «сага бокъонаш лораяра» хьакъехьа дувцача хабараштеи «Картера доктрина» практически кхоачаце гӀерташ леладеча гӀулакхаштеи юкъе мел кӀоарга юкъ я дерригача дунена хӀаьга дӀахьоакха. США-с мога а деш Сальвадоре Ӏоухийтача цӀийно цӀаькха а хьахьекхад «США вахаре хьашташ» лораделга кхыметтел шоай халкъашта а гоамьенна йола, царна духьала восстанеш ен йола режимаш цо хьаллувцаш хилар.

Шоай зуламе гӀулакхаш къайла дахьар духьа соахкагурахьа США-с шоай оттаяь диктатор-инарах юстара а ваьккха Ӏаьдал полковникий хунтана дӀабе деллад «эзделе» цуна юкъе христианско-демократически парте вийнал а вохийташ. Хунтана деннадар 55 миллион доллар дахча, хӀаьта хьехар а даьдар «Реформаши хувцамаши де дезар» хьакъехьа дукхагӀа хабараш дувца аьнна.

Полковникаш тӀаьдийла гӀулакх кхоачаще болабелар. ДӀакхайкадир лаьттан «реформа», бакъда из Ӏаьдалахи лаьттан олигархехи хьоккалуш а хиламар. Цунца цхьана юрташка бӀу бахийтар раьза боацараш юхатоха аьнна. ТӀаьйцар банкашта «национализаци» яра хьакъехьара закон, бакъда из американски банкашта доагӀаш дацар, хӀаьта кхыраш, ма дарра аьлча, мехха йолаш а яц.

Кхыметтел ше цаӀ мара воаца христиански демократий вийнал а цу гӀулакхашта духьала хиларах хунта юкъера дӀаваьлар. Сальвадора архиепископ Ромеро шийй тӀеххьарча пасторски послание тӀа дӀахайтад халкъо дӀадеха нийса гӀулакхаш ше хьаллоацаш хилар. Из бахьан долаш США посольстве вӀашагӀ а делла хунто оттабьраша из вийпав.

Бакъда, цу гӀулакхо а юхатехадац дукхьаллаьнна халкъ. Иттаца эзараш нах гулбенна хиннаб Ромеро дӀаволлача. Американски империализма деш дола низаш соцадари цо оттаь хунта дӀаяккхари дӀадехаш дола лозунгаш кхайкадора цар.

США посольства указанегӀа лиинача реакце денна шоп гуш да. Американски автоматаши пулемёташи бе йоахкача хунта салташа бе герз доацаш болча нака тоьаш йийттай. Бакъда шийй духьа США-с лелаеча маневраштеи цӀий Ӏоухийтац еча репрессештеи могаргдац моттийта дӀакхайкаль сага бокъонаш бахьан долаш а хоадаш а бокъонца йола бокъонаш бахьан долаш халкъо гӀоттабьь къовсам юхатоха.

Г. ШИШКИН.
(ТАСС).

В. И. Ленин ваь 110 шу дизар дезде кийчлуш

КОРТАМУКЪАЛЕ БАХЬАНЕРА КЪОВСАМХОИ ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТИ

«Таммн» оалача фински издательстве арадаьннад Эркки Туомиоя «К. Х. Вийк — кортамукъале бахьанера къовсамхох интернационалисти» яха книжка. Из я воккхаш волча революционни деятеля, Финлянде социал-демократически парте лидерех цхьанне, фински парламента депутата биографи. Книжка справочни отделе 30-за лькхкий В. И. Ленина цӀи. ХӀаьта из цхьа бахьан доацаш а дац — Карл Харальд Вийка вайзав Владимир Ильич 1910 шера Копенгагене II Интернационала VIII конгрессе.

К. Вийк ваьв 1883 шера. 1901 шера студент волаш юкъевахав революционни болама. Дунен хьалхара тӀом хиннача хана къайлагӀа литература доазол дехьара Швецен Финляндега гӀолла хьахкхухьийталга вӀаштӀехьдаьхача керттерчарех цаӀ хиннав из.

1917 шера 17 апреле, ше Швейцарера Петрограде кхаьча дукха ха ялалехьа, Вийкаца хьамаьл деш Ленина аьхад, кортамукъален болам дегӀаух Финлянде Хаина йолча правительства духьале еш хилар бахьан долаш, хӀаьта Финлянде социал-демократически парте оппортунистий ина тӀех ба-те. Торнео гӀолла почта - вӀаштӀехьйоаккхалургьац-теш яхаш хаттараш а даьд... Ленинца шийн хиннача цу вӀашагӀкхетарах дийцад Вийка шоллагӀча дийнахьа Гельсингфорсе хиннача хьалхарча майна детаьча митинге ше къамаьл деш.

ХӀаьта шин бутти ах бутти баьнначул тӀехьагӀа июль бетта К. Вийкеи цул новкъоста Г. Ровиои Петроградера цу хьакъехьа декхар даь хиларца дувзаденна Гельсингфорсе дийцар В. И. Ленин къайлагӀа Финлянде вахилга вӀаштӀехьдаккхарах дола дош.

7 июле арабаьлар Ленин лацарахи суде валарахи бола Хаина йолча правительства соцам. Парте ЦК решенех июли августе бетташка Ленин хьулавенна вахa хилар хьалхагӀа Разлив яхача станцена юххен цул тӀехьагӀа паровозаца кочегара хьисапе Финлянде а ваха, Ялкала яхача юртек. Дукха ца товш цига вера Гельсингфорсера шийн фин, цхьанахьа кхы а тошамегӀча моттиге из дӀаьига. Уж бар къона болалой, гельсингфорски Халкъа цӀен любителаш артисташ. Цар грим а дь фински пастора тараверзавьв Ленин. Уж шиъ а волаш Гельсингфорса 130 километр гаьнача Лахти яхача городе вахав из.

Цул тӀехьагӀа дукха ца говш шийца Вийк а волаш поездаца Лахтера фински столица Мальм яхача пригородерча цун даче дӀавода Ленин. Укказа дин бийсси а дальнкке, 10 августа бокъонца боадбеннача хана Вийкаца цхьана Хельсинке кхоач из. Хагнесски рынок йолча тротуара тӀа Г. Ровио кхет царех, цо шийн квартире дӀавуг Владимир Ильич (хӀанз цу чу В. И. Ленина мемориальни музей я).

Иштта чаккхбаьлар Ленина баь хала никъ. Цу подполье волча хана Ильича связной хиннача большевика А. В. Шотмана ладаьд: «Фински новкъостий гӀулакхаца хиина хилар белгалдоаккхаш ала деза, са еррига указанеш цар дика кхоачашъеш хиина хилар, хӀаьта Владимир Ильич а геттара раьза вар цу хана шийна гонахьа хиннача нахах».

В. И. Ленина Хельсинке яькхача хана К. Вийка новкъостал даьд цунна Стокгольме хиннача парте ЦК Доазол дехьарча представительства ца хаддаиза бувзам лоаттабе.

Книжка автора боккха болх баьб Хельсинкерча архивашка. Вийка леладаьча гӀулакхех йолча сведеней мах баь варгвоацача хьастех цаӀ ба 1917 шера 5 апреле дена 1918 шера 2 мартага кхачналца йола ха чулоаца цо ше расшифровка я цун дневник. Дневник язде ше волалуш белгалдоах Вийка, йоазош ше духхьал ше цаӀ мара кхетаргвоацача шифраца стенографически знакашца даь хилар. 1918 шера апрель бетта фински белогвардейцаша Хельсинки дӀалацале хьалххагӀа Стокгольме дӀадохьийт цо ше даь йоазонаш, цигара уж Советски Россе кхоач. ТӀехьагӀа цо дехарагӀа дневникаш Финлянде дӀадохьийт, цига цо уж Хельсинкерча банкех цхьанне сейфа чу доададаьд. Цига яхкад уж 1939 шера гурралца. Лацар кхераш, цӀенна хургдолаш юхаязде лаьрхӀад Вийка дневникаш, цхьадола хӀамаш тӀа а детташ, машинкаца кепатехад кхо экземпляр хургйолаш.

— Из сона Ӏалаьмате хоза хеташ болх бар, — аьлар соца къамаьл деш Э. Туомиоя. — ЦӀаькха а чӀоагӀа къахьета дийлар Вийка архиваш къоастаеш. Хельсинке болхлой архив хьаьр ше хила рах тарра, цо гӀо даьд дукха лоархӀаме документаш тӀехьенна дита, цу даькъе цийн йоазош а. Революци хилалехьа, къаьстта а дунен хьалхара тӀом лаьттача шерашка, Вийк хиннав, хетаргахьа, финнашта юкъе эрсий революционни боламца эггара айкагӀа бувзамаш хиина саг. Новкъа да цу хана Вийкеи Ленинеи вӀаши язде хиллача письмоех цхьаккха кора даь ца хилар. Хетаргахьа, конспираци лелае езаш хилар бахьан долаш дӀадоахаш хиннад цо уж.

Дунен шоллагӀа тӀом лаьттача шерашка Вийк нийслу фински социал-демократе фашистски Германе халхарошта духьаларча къовсама бӀаьрах айе денал хиннача даькъа мугӀарашта юкъе. Из набахта чувеллавар, духьал 1944 шера гурикъа. Советски Эскаро иоталонаш дхарагӀа Финлянди тӀема юкъера аьлча мара тьа а хецавзар. Лазар лаьцадар цо, из кхелхар 1946 шера.

Ю. ХИЛТУНЕН,
АПН корреспондент.
Хельсинки.

Официальни Вашингтоно хьалхьеш йоача мехкарча милитаристски психозах пайда эц Пентагоно герз Ӏоаделга чӀоагӀа сихдаран керда тӀема программаш кийчъяран.

Оборона министра Г. Брауна приказ деннад «Крайслер» яхача корпораце заводашка арахеца «ХМ-1» яха кердагӀа йола дукха мах бола американски танкаш серийни арахецилга кхоаьа лакхде аьнна. Пентагоно июле йизача мощностех дӀайолас лерхӀ «Крайслера» сборочни конвейераш. Из да финансови шу чакхдалалехьа 352 тӀема машин, хӀаьта хьатӀадоагӀача финансови шера — 569 арахецаргья яхилга. Царех дӀадодар цхьа миллиард доллар да.

СУРТА ТӀА: «ХМ-1» яха танк тохкамаш деча хана.

ЮПИ—ТАСС сурт.

Вятске хьабещ бола бераькъашта бекха цхарал цIи хеза бола вологодски бар санна къердаш ба, Дуьнен халкъашта юкъерчеи дай-мехкарчеи выставкашка дипломаши медалаши телаш белгалбаьхаб из. Вятски беракъашта бекхача цхарала 30 издели паччахьалкхен дикала Знак йолаш тахан арахец 8 марта цIерагIча Кировски фабрике.

Из промысел хьалха хиннача Вятски губерне эггара хьалха дIайолаенний истори. кашка яхачох XVIII бIаьшере юкъе кхаьчача хана, хIаьта халкъа искусствана юкъе хоьагIъярех лоархIаш а я. Бокъонца цхаралаш хьаделла товденнад цига Советски Iаьдал латтача шерашка. Цхаралий керда орнамент хьаяьраш фабрика художникаш ба. Цар шоай тайпара композици йола занавесаш, панно, скатерташ хоза а дайга а да.

Цу къаьнарча халкъа искусства йоккха тIехьале я. 300 совгIа саг ва из къаьнара, бакъда массе хана керда йола цхаралий хозал хьаеш.

СУРТА ТIА: художница Старостина Светлана, вятски цхаралаш хьахьоккхаш я.

Е. ЗАГУЛЯЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ОЛИМПИАДА-80

ОЛИМПИАДАНА — ШОКОЛАДНИ СУВЕНИРАШ

«Красный Октябрь» яхача московски кондитерски фабрика директора Социалистически Къахьегама Турпала Анна Андреевна Гриненко приемне ча латт. МоллагIа йола Iаьржачайша ча санна я из. Лекхал — 1 метр, дозал — 83 килограмм. Дийна аьш а мунда а яц из.

20 шу хьалха скульптора хьаьйй кеп. Фабрике цу чу шоколад чуттай. Цул тIехьагIа Бельга столице — Брюсселе — хиннача Дунен промышленни выставке яхар ча. Укхаза массане а теркам тIеззар цо. Къаьстта дукхеззалер из берашта. Цар цох кулгаш хьакхар, мIараш еттар, кхьиттал цергаш тоха а гIертар. ТIехьоачача хенах са а тоха, котелон медали «Красный Октябрь» фабрикана арахецача продукце ассортиментах» совгIата денна диплом даьлаш Москва цIеера ча.

— **Хьакотаргахьа, фабрика ассортиментах дIадоладача бекъакьа да вай воай хьамаьл!** — хьехтар аз директорга.

— Исторега дIадоладача дикагIа хургда, — аьлар цо. Тха фабрика, Москва эггара къаьнагIа йолча цхьанне, биографи дIайолалу XIX бIаьшерaкера. Из хьелъий 1868 шера. Из къайийллача хьалхарча шерашка дена «мерза каторга» аьнне цIи тиллор фабрикаx. Ишта цIи тиллар шийй романех йоазонхочо Николай Ляшкос а. ДIанзар шераш. ЦIеча Октябро дукха хIамаш хийцар мехка вахаре. Шийй цIи елар цо тха предприятиена а. Со укхаза 1953 шера енай. Сай опытах ала йиш я са кондитерски производстве бокъонца йола револющи хиннай аьнна.

Тахан фабрика болх беш кхо эзар гергга саг ва, дукхагIа бараш — ихалнах. Кондитерий къахьегама йиза механизаци яьй. Укхаза дийшача нагаргда ассортиментах лаьца а.

— **Олимпиада дIайолалаха дукха хе ца йисача ксспортивни тематиках дувц вай!**

— Рьаза я. Ишта дале, кьона йоазаш йолча чанагара дIадоладала дезаргда. Гуччa бесса, тха шейхаш хилар: чайтонг Миша, тха шоколадни призера зIамагIа вола «вошаь», Олимпиада-80 символ а хинна дIаоттар. Бакъдар аьлча, кондитерашта юкъе ча популярни йола дукха ха я. Тоъам ба дагалеьцача «Гоама тIоьмарош йола Мишка» а «Мишка Къилбеседе» яха конфеташ.

ХIана тха бокъонца йола черний бум я: арахец «Мишка» яха ассорти, «Мишка» яха шоколад. «Тройка» яхаш шоколад ер — некрасовски инерал Топтыгин дега а веха художникаша олимпийски тIеккар хьерча чайтонг соалоза чу хоьйир, хIана на, оаха тIахьарчадача къахеташ тIа гIолла «лелаш» я.

Оаха шера 58 эзар тонн кондитерски изделеш арахец. Дукхъел укх тIеххьарча кано кердача ассортиментах 22 диплом деннад. Церна юкъе — «Лужники» яха ассорти, «Гимнастика», «Спортивни цIей», «Эрсий догам» яха набораш (коробка тIа я олимпийски мел йолча спорте символаш), «Регата» яха конфеташ, «Спорт», «Жар-птица» (цун цIога бедарга хьаккул олимпийски яха гIозара селаIад) яха шоколадаш. Яхьаца коталонаш аьхачарна арахийца а ца Iош, спорт дукха езачарна а (IотIетохаргда аз, мерза дар дезачарна а) лаьраIе арахец оаза Олимпиада-80 эмблема — чайтонг Миша а кхьдола спорте доакъош а гIадола ворaI тайпара шоколадни медалаш. ХIаьта, «Волейбол», «Хоккей», «Теннис», «Парус» санна популярни йолча конфетий сорташ дагадехача, кхетадергда спорташца а спортсменашца а оаха доттагIдаа лаьаду дукха ха йолга.

— **Дагадоххаргаь, матта долча, алаха спортсменашта пайхIа дIема дий шун продукцеца?**

— Да! ЛаьрххIа шоколад. Официально а доацаш оаха цох спортивни оал. Дукха ха яц оаха из арахийца. Цунах дукха тонизирующи свойстваш йоаки. Рекордаш оттаре, хоаш ма хиллара, цо новкъостал дергдац, бакъда, рекорд хьиккачул тIахьагIа ниа сихагIа юхемаетта оттаберa спортсменашта новкъостал ду цо.

— **Шоай санъердама йолча професса къайленаш кхы а дувцал.**

— Кхы дукха къайленаш а яц тха м. ХIаьта специфика, бакъдар аьлча, я тха. ХIана хаза йиш я укх тайпара къамаьл: «Олимпиада дIайиса денош хьагIаккоахаш латта. Кхьича маIале аьлча, из ишта долаш а да, нийсагIа аьлча, хургда. ХIаьта ше долча бесса аьлча? Аз шу хьалха синоптикашта ха йиш яц фу хургда. Нагахьа санна метеорологически хьисапагIа бокъонца дIайха денош отте, шоколад кIезигагIа арахеца езаргья: шоколад яш саге дегIацара яр миссел дIоахал хилча, — хIаьта, дIоазал эттача из кхы а сихагIа аьаргья. Ишта ма хуле, кIоагIа конфеташ — карамель — дукхагIа арахеца езаргья тха.

— **Шун фабрикина Олимпиада доаха са арахецача продукце ассортиментаца дувзадена да. Кхы фу да!**

— Тха а бокъонца дола москвичаш санна, укх шера вьхий Москва боогIаргбола столице дукха хьаьший тIаэца кийчлуш да. ХIана тха фабрика хьайкийллай гидий-переводчикий курсаш. Мехкарашa Iомаду доазол дехьара метташ — английски, французски, немецки. ХIанзалехьа цхьаболчарна польски мотт хов, кIана аьлча тха фабрика я «СССР — Польша» яхача доттагIлен общества коллективни член. Мехкараша спортсменаши болельщикаши фабрике гIолла экскурсе кхувларгба. ХIаьта, хоаш ма хиллара, берригаш а санна, тха а хургда стадионашка, спортзалашка а телевизора экранашка. Олимпиада а цун доакъошкой а аьттув балар лоаш, тха безам ба, машарен доттагIлени бокъонца дола цIей санна из чакхъялийта, оаха догдоах, тха къахьегамо, тха конфетешен набораш цу цIея чам кхы а тоабарга.

Станислав СЕРГЕЕВ.
(АПН).

ВАХАРА ХЬИСАП — СОВЕТСКИ

ДЕЗАЛ

Карабулак яхача поселка Градусова цIерагIча улицагIа бах АушевгIар дезал. Да — Сейпала Хьасан-Махьмад, нана — Саламхана Фердовс, даь-нана, пхи бер. Ткъо шу да из дезал сона бовза. Ираз долаш бахаш ба. Диза кхоачашду шийй денхар. Цар цIагIа хинна со, берригаш а дика бовза сона. Укхаза массаза а цIена, лостам болаш. са паргIата а, дац укхаза совгIа хIама, дерригa а цхьалха, безаме да. ХIаьта, цунца цхьана цIагIа мел эшар да: телевизор, холодильник, радиоприемник, поартал.

Дезала да массеза а лоархIаш хинна. Бакъда, даь а цхьатарра бац. Цхьавар хул шийй цIагIара сий низаца лоаттаде тIерташ. Ишта-дац АушевгIар дезале. Лакха да даь сий, цо аьний дош — закон. ЦхьайолчаI хана дIаьала дезаш а дац. Тоъам ба бIаракхетача, раьза воалаш йорта лостабича.

ХIаьта, кхетам луча даь лоархIам шийй къаьстта ба. Бераша хьайийо даь оамалаш. Из санна къонахчал долаш, хьинаре къахьегаш хила гIерт. Хьасан-Махьмада «Сунжанефть» НГДУ скважинашта капитальни ремонт еча цехе бурув детта мастер а волаш къахьега ткъо шу даьннад. Цун къахьегам белгалбаьккхаб «За трудовую доблесть» яха медаль, дукха сийлен грамоташ, «Социалистически яхье котваьннар» яха знакаш, кхыдола совгIаташ а дениа. Из хийрхав цехкома, групкома, облсовпрофа президиума члена.

Даь вахаро, цун оамалаша чIоагIа алиин ю дезала. Бераашта кхетам луча маIача саго лоацача даькъа мах баь варгвац. Къонгаш да хувш хул. церна хов из къахьегама тIера волга, дезала цо ноакхо елга.

Укх цIагIа нана шийй бIенаца, дезалхоьца цIеица ювзаенинга бIаргагу. Цо лораю цIагIара йIовхал, даьй оамалаш. Iомаду цо шийн бераш боккхагIчар сий лораде, аглIийтац берий барт, из цир кхолахо я. Мел лоархIаме да берашти хьаькъал дола новкхагIа вола доттагIа хилар!

Кхоьтта шера штукатурмаляр а йолаш болх баьб Фердовса, хIана бригадир я из. Хьанала къахьегарах цунна тийнай «Сунжанефть» НГДУ, Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене сийлен грамоташ.

Къахьегамо кхалхагIа граждански бокъонаш, рузкъа, кхыдар дениа Iош. Болх беча кхалсаго дикагIа кхетам лургба шийй берашта. Бакъда, болх а беш. дезал кхебе атта дац. Паччахьалкхен новкъостал ца хилча (берий беш, материальни гIо новкъостал, кхыдар), берригa дезал шоайла хьожаш ца хуле, могаргдац цунна из гIулакх чакхдаккха.

Укхаза оза йиш яц нанас цуе кIал а юташ къахьегаьнна. Iаьдало низац нана гIо-новкъостал доацаш. ХIаьта къахьегаш йолча наьна бер а цун доттагIа хул. Кхоьна, ше докха хилча четтол, тахан а зийна мога гIо-новкъостал ду цо.

Бокъонца бола дезал хила йиш яц бераш ца хилча. Укх цо хилча дизза ираз а хилиц цIагIа.

ЙоккхагIа йолча йоIо Аьсета итт классе профессионально-техническа училищене ьккхай. ХIана болх а беш институте деша лаха кийчлуш я. Да а нана а раьза да цу гIулакха. Аьсет цIагIара гIулакх дара а зIамагIа бараш хьалхехебара а наьна йиза бола гIонча я. Дукха дезал болча цIагIа йоккхагIа йола йоIиг нана санна берашка хьажа езаш хул.

Мухьмадах — воккхагIволча воIах — массане а доккхал ду. Из иттлагIча классе деша вагIа. Дешара тIера ва. дика деш. Дукха деш цо книжкаш, дунен хьалхаьшта юкъера событеш дика йовз. цул совгIа... оалхазараш а дукха деза цунна. Орнитолог хила безам болаш ва из. Дай дукха раьза бац цу гIулакха, бакъда, кхы дукхьала я балац. Мухьмад а цIагIа массалахьа пулт кхетаи ва.

Ахьмад ворхIагIча классе ва. Дика деш. Из воениа летчик хила чIоагIа безам болаш ва. ХIанзлехь цу гIулаца кийчлуш ва из. Кхоалагса шу да къонача техникий станце йолча авиамодельни кружоке цо деша. Массехказза чакъа лоацаш хиннав республикански авиамодельни яхьашка. «А-1» йолча моделий классах республика чемпион хиннав. ШоллагIа шу да зIамагIвола воша, ийхьлагIча классера дешархо, Махьмад-Хьи авиамодельни кружоке уха.

Белгалдаккха деза, Аушевгiар бераш дешара тIера долга. ХIаьта даьй а ба царга дешийта гIерташ, дешара хадданза йоакхо сий. Цар бакъахьа кхетаду школо вахара эша хьаькъал дулга. Къаьстта теркам тIабаьхийта. боча школе яхийтар цар шоай зIамагIа йола йиiиг — Индира. Шийй ворхI шу ма даьлинге а из кийчон классе а ца йодаш, цхьоалагIча классе деша яхар. Могардийхьогl цунна деша яхаш шек бар боккхагIбараш. Бакъда, Индира тIехьашка йлахзар, толамца чакхъяьнкхар хьалхара класс. Накъадаьлао цIагIа, берий беша Iомадаьр. хIаьта доккхагIдола бераш а цар хадданза цунна новкъостал деш.

Дукха да хIана кхуваш воагIача сагагара хьадехар. ХIанз школьни программа караерзаяра дукха хIама хоьш хила веза. Деша безам хулга, знанеш караерзаелга дувзадена да дезала юкъе латтача гIулакхашца. Укх цIен вий дезалхо барт тайна шоайла гIо-новкъостал деш вах. Цо цIаькха я хьахьокх дикагIнола психологически микроклимат дукха бераш долча цIагIа хулга.

СССР-а хургволча граждана оамал, эхь-эздел цIагIа Iомаду беро. Аушевгiар дезал зийча гучадоал. бокхагIчарна а зIамагIчарна а юкъе хила езача тайпара отношенеш йолга. Укхацlена хургдолаш, кхетамца хьалкхеде гIерт шоай бераш дай нанеш.

Дукхача дайшеи наноши хало хилар кхераш. цIагIа де дезаш дола гIулакх хьадайтац шоай берашна. Хало с-м кхуврг дар цар. бера хана а ца лайзача маца лоаргда уж? аьнна хет царна. Из нийса дац. Аушевгiар дезале кхьича бесса да гIулакх. Цар бераша де дезар хьаду цIагIа, царна дагабуал, царна баьхьаьна хетар теркаду. уж Iомаду хIаман хьисап де, уйла е. Бераша шоашта тIалаттон бола бехктокхам кхетабу.

Аушевгiар дезале берий дешара, цIагIа урокаш кийтьяра, де дезар дара тIехьожам доаттабаь ца Iеш. мукъа ха йолча хана а уж фу деш да хьож. Даси наноси учебникел совгIа бераша малагIа книжкаш деш, малагIча факультативни занятешка, кружонашка ух. малагIча телевизионни передачашка хьой кхьдер тергал ду.

Укхаза массеха доаш ала безам ба са школах лаьца. Классни кулгалхоша дукхагIча хана дайи воанойза собразеш йолча хана бераша миштa деш душ. ХIаьта кружковой балхах лаьца, школьни мастерске, участке, къонача техникий станце бераша дечох геттара кIезига дувц. Из ха безам ба даьй.

Дезало а школо а цхьана тергалъе еза школера заняташ а классе боацаш бу болх а. Алгебрах е историх лаьца дика оценка могаль а ца Iош, белгалъякха еза школьни мастерске е кабинете хьаль хIама, ноарча беша оттаьь санъердаме опыт.

Аушевгiар дезале боккхагIчар сий деш санна къахьега а берий хана деза Iомаду. Меньа, дер дайна лелийтац бераш. МоллагIа хIама хьаде Iомаду: цIагIа лостам, кое-картара болх, кхыдар.

Дай нанеш шек а доацаш тешаш да вахаре данза даргдоаца гIулакхаш берашта хьалхе а ха дезилгах. Царех цаI — къахьегам. ХIара дийнахьа кхача буаш санна къахьега деза саго ше ваха безам болаш вале. Коммунистически кхетам бала йиш яц бераш къахьега Iома ца деш. Дезал хила йиш яц цIагIа къа ца хьегаш, цамогаш хиннарна, бокхийчарна эша гIо-новкъостал ца деш. ЦIагIа бераша беча балхо дезала барт тоабу, шоайла хьажа Iомаду, къахьегама кхетам-бадара лард я из.

— Тхоаш балхара чудахьача, — дувц Фердовса, — берригa дезал хьагулбелча хьалхагIа цIагIа де мел долар ду оаха. ТIаккха хьож чакхдаьннача дийнахьа хIаране миштa дийшад, дас дувц цехе хиннар, аз — сай балха. Хоаш ма дий вахарцара. балхацара тха гIулакх бераша дIаэцаргдолга, оаха леладу гIулакхаш бераша низга чу мо кхоана хьахьокхаргдолга.

Къамаьла юкъевоагIа Хьасан-Махьмад:

— Дукха шераш да аз мехкдаьтта промышленносте болх бу. Сона дика хетаргдао сай къонгаша из профессе караерзайоре. Сона хетачох, дика гIулакх да бераша даьй професси дIахоьхьош хилар. Дале а, шоашта хетар чакхдаккха гIертача царна тхо дукхьала довлац. Тхогахьара шоай дего къоабалъю профессе харжа мукъа да-кх уж. Керттердар — моллагIа хьалаьца гIулакх цIенхаштта чакхдаккха уж Iомабелга. ЗIамагIа вола шин вIаьни авиамоделированеа тIехьа хилара тхо раьза да. Тхо а гIаддолх цар толам баьлча.

Бераш хьалхедара дикагIа йола способ я вай царга гойта масал, вахацара, вахарцара вай гIулакхаш. Даьша леладер зе а зуваш къестаду цар дика дар, во дар.

— Хьасан-Махьмад хьай дезалах лаьца фу аргдаь Iа?

— Фу ала йиш я? Дезал дезал санна ба-кх. Дукха къахьегам, тергам тIалоаттабе беза.

Кхоана ватаргвола саг тахан хьалкхур вай советски дезалашка. Паччахьалкхено цхьанкха хIама кходаш нийсхоьца хьакхелла беркат цар тIехьаенна дитара.

Фу ала йиш я Аушевгiар берех? Ираз долаш за уж мишта да-нана, цхьаккхи а хIама кхо ца деш мишта Дайхоk болаш.

М. ФРОЛОВ.
РСФСР школа заслуженни хьехархо.

БIАЬСТИ — БЕХКТОКХАМЕ ХА

Ахархошта санна чIоагIа еце а, культура болхлошта а бехктокхаме ха я бIаьсти. ХIана аьлча, бIаьсти ахархошта балхашка боахачa ахархошта бытовойн медицинских гIулакх дарца цхьана йоакхо е еза культураца дувзадена цар хьашташ кхоачашдара а.

Цудухьа цу гIулакха хьалхе а уйла ел цу райoна культура болхлоша массайолча совхозий кулгалхоща, партийни а общественни а организацешца дийца а дийна, царна аьттув болча тайпара оттайнр ахархой культурни хьашташ кхоачашдара график, лаьрхIа йола балха план.

Ишта вIашагIъелла районни агитпоезд а. Цун девиз я «Дикача толамашца накъагIоргда вай В. И. Ленина юбилейга» яхаш. Агитпоезда балха юкъе дакъа лоацаш я художественни кулгалхо Курсаев ИсмаIал вола Яндаре культура ЦIен агитбригада, «Асса» яхача халхара ансамбла солисташ, Нохч-ГIалгIай АССР культура заслуженни болхло Медов Мустафа, концертмейстер Евлоева Рая, Хашагульгова Iайшет художественни кулгалхо йола СурхотIара агитбригада, шитта ихыбараш. Цул совгIа, районни халкъа театра режиссера Албаков Бийсолта самодеятельни актерашца отталяй тайп-тайпара санъердаме инсценировкаш, ловзаца интермедеш.

Кхашна къахьегаш боахарий культураца дувзаденна дола хьашташ кхоачашдара гIулакха юстара латтац района тIемаи къахьегамен сийлен музей (директор Т. Х. Мальсагов). Цун болхлоша кхай тIарча станашка къахьегамхошта йовзийтаргья боккхача безамца кийчъяь йола «В. И. Ленин а вай мохк а», В. И. Ленин вай 110 шу дизарга» яха экспозицеш.

ХIаьта кастта хургдолча автоклубий хьажарга тIатеIIа кийчлуш ба шоай дIахьа лела клуб йолаш бола районни культура ЦIен методкабинета болхлой. Цу тайппара йола дIа-хьа лела шоай библиобус ньъа араьлийхай района библиотечни система болхлоша. Цар новкъостал ду кхай тIарча станашка цIе уголокаш вIашагIъехнача, «Молнеш», «Къахьегама листокаш» арахецача. Кхашка къахьегарашта журналий, газетий обзораш, политинформацеш ю библиотекараша.

ХIара шера бIаьсти кхашкара балхаш чакхдоахача хана ахархошкара, хьайбаш лелерашнара дукха дехараш хул культура болхлой концертин программица шоайнца хьоашагIа бехаш. Уж тайпа дехарзш укх шера а кIезиг хургдоацилга хов тхона. Цудухьа къахьегамхошта лоацl дар дикагIа кхоачашдара культура болхлоша лаьрхIад производстве хьалхалаттарий сий деш царна хетаяь лаьрххIа сайренаш чакхъяха. Из гIулакх геттара раьза хинна хьаллаьцад «Знаменский» совхоза Массаза а санна культура мероприятеш вIаштIехьйоахача дика барт цхьана кхет тха «Назрановский» совхоза кулгалхошца а партийни организацеца а. Шоай къахьегамхой хьашташ ма хулла дикагIа кхоачашдара иштта оарцагIбовла беза кхыдолча боахамий кулгалхой а.

М. АУШЕВ,
Назрановски района культура отдела заведующи.

КЪАХЬЕГАМХОЙ БОЛЧА ХЬОАШАЛГIА

Гудермеса района къахьегамхой дIадахача ерен вIаьраскан денонка безаме тIаэцаш хилар вошаш болча хьоашалгIа баьхка республика яздархой Р. Ахматова, А. Веданжев, А. Бонов, М. Мусаев, Б. Саидов, М.-С. Плиев, Ш. Арсанукаев, Г. Гагиев, И. Минтян.

Сийлахь-воккха В. И. Ленин вай 110 шу дизара хетадаь литературни вIашагIкхетараш чакхдаьлар Гудермески ведучилище, Энгель-Юртарча юкъерча школе, «Терек» яхача совхозе Гудермесдолче машинныкъахой болчa, кхычахьа. Цига йийкар баьчча хетаяь Нохч-ГIалгIайчен яздархой произведенеш. Яздархошен вIашагIкхетарашка гуллуш хиннача нахен даьча къамаьлашка гIеттадир творчестваx, вай тахаварча ахархах дола лоархIаме дешаш.

С. ПАРЧИЕВ.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ДЕШАРХОЙ ТЕРКАМГА!

1980 шера 27 апреле Iуйрийна 10 сахьат даьлча «Хьайийхлачи маIарий да» дIахьу учета механизаци яра Грозненски техникуме. Цига хьех оаха г. Грозненa республикани школай дешархой.

ТЕЛЕВИДЕНИ

8 АПРЕЛЬ
II ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — Мультфильмий программа.
9.40 — «Хождение по мукам» яха телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Телегин» яха пхалагIа сери.
10.55 — Венгерски Халкъа Республика тIишлошъений профсоюза халкъарий халкъа ансамбла концерт. Мистеальча — кердаларош.
14.30 — Кердаларош.
14.50 — СиберегIа хьа а дийна карлерзара къахьехьара «Сийлахь — доккхача хьайийларий дехарaIа» яха телевизионни документальни фильм.
15.50 — «Къамсара Iалам».
15.15 — «Звездочет». Телевизионни журнал.
17.00 — «Дукха еза стихаш».
17.30 — А. Бородин. № 2 бола струнни квартет.
18.00 — «Iилман вахар».
18.30 — Къахьегама сийле тIакхараш».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — ХоккейгIа бола СССР чемпионат. «Крылья Советов» — «Динамо» (Москва).
21.00 — «Ха».
21.30 — «ДоттагIий эхь-сийбат».
22.25 — «Тахан дунен тIа».
22.40 — «Йоккхача симфонически оркестра сахьат».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — Шахматни школа.
8.40; 9.40 — Советски паччахьалкхен баьхаьрий ларамаш. 8-гIа класс.
9.10 — Кхимьа. ШоллагIа передача.
10.10 — Французски мотт.
10.40; 11.40 — Обществоведени 10-гIа класс.
11.10; 14.15 — ПТУ дешархоштен подготовительни отделеней лаздугIархоштен «Эрсий мотт». ШоллагIа передача.
12.10 — Студенташта - заочникашта. Лаккхара математика. 3-гIа курс.
13.25 — Философи. Социальни революци.
15.15 — Iалма - популярни фильм.
15.30 — Владимир Ильич Ленин вай 110 шу дизара. «Ленин журналист а редактор а». Экран хьехархочоа.
16.30 — Географи. 7-гIа класс.
17.00 — «Къаьна бIаьл» яха документальни фильм.
17.30 — «Дунен хьалхаьшта юкъера обозрени» (гIалгIай меттала).
18.05 — Киножурнал.
18.15 — «Нохч - гIалгIайчу гIолла».
18.35 — «Дика йоцаьна юбилейга дола дош» яха документальни фильм.
18.55 — «Шун нисьмошка». Концерт (нохчий меттала).
19.30 — «Кинофьжмачун спутник».
20.00 — «Бийса дакъаьла хьийла шун, бераш!».
20.15 — «Дунен хьалхаьшта юкъера панорама».
21.00 — Д. Шостаковича произведенеш кхочашъю Центральни телевидении Ерригсоюзни радион симфонически оркестро.
21.40 — «Мичман Панин» яха художественни фильм.

9 АПРЕЛЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — Iуйранара гимнастика.
9.05 — «Берал» яха М. Горький повесть.
9.30 — «Дела хьо. тха мами!». «Пионерия» яхача хоровой студи концерт.
10.35 — «Кинокинабара клуб». Мистеальча — кердаларош.
14.30 — Кердаларош.
14.50 — «Юртара балха денош». Кинопрограмма.
15.40 — «Эрсий къамаьла».
16.15 — ДIалоах бланиста В. Бекфамильцова.
16.45 — «Къа ленински библиотека». «Партийни организаци а партийни литература а».
17.15 — «Оракни» яхача телеструсе юкорраш Советски Союза Турпалаца. СССР заслуженни летчика-испытателеца С. Н. Анохина вIашагIкхетар.
18.00 — Пушкина цIерагIча опери балетен Горьковски театра солистий концерт. Горьхера передача.
18.30 — «ХIара сурта тIа малх ба».
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Ялтагa вода кикъ». Хьалхара передача. «Дона кIа».
19.45 — «Хождение по мукам» телевизионни дукхасерийни художественни фильм. «Катя» яха ворхIагIа сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Фу? Мича? Маца?». Телевизионни викторина.
22.35 — «Тахан дунен тIа».
22.50 — «ГIайтта гIо, вавлик».

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачий программа.
8.10 — «Наьна школа».
8.40; 9.40 — Ашараш. 8-гIа класс. «Руслан а Людмила а» яха М. И. Глинка опера.
9.10 — Къамиьа. КхоалагIа передача.
10.10; 14.45 — «Немецки мотт».
10.40; 11.40 — Истори. 9-гIа класс. СССР вIашагIйоллар.
11.10 — Монументальни пропаганда ленински план. ШоллагIа передача.
12.10 — Студенташта-заочникашта. Инженерни графика 1-гIа курс.
13.25 — К. Тренев. «Любовь Яровая».
14.15 — Подготовительни отделеней лаздугIархошта. Физика.
15.15 — Бокъонех йола беседаш. Паччахьаллахсно лораду.
15.45 — «Сийлахь-боккхача Даймехка» яха киноэпопея. «Польша мукъайаккхар» яха 18-гIа фильм.
16.35 — Экран — хьехархочоа. Обществоведени. 10-гIа класс.
17.05 — «Пятилетка — Владимир Ильича Ленина юбилейга. Барзакъаш тега — моторокта Бисултанова (гIалгIай меттала).
17.20 — Сийлахь - йоккха котале ьаккха 35 шу дизарга. «Ах бIаьшера геттараш. 1942-гIа шу».
18.10 — «Нохч-ГIалгIайчу гIолла».
18.30 — Литературни передача. Вахар Ленингара хьалоаду.
18.50 — Хургволча ялата йоакхоси (нохчий меттала).
19.00 — Спортивни программа: 1. Кулгашца бургаца лоазара СССР чемпионат. МаIаьах «Буревестник» (Тбилиси) — СКИФ (Красноярск). 2. ХоккейгIа йола СССР чемпионат «Спартак» — «Ижсталь» (Ижевск). Ленина цIерагIча Центральни стадиона спорта Дворецера трансляци. Перерыве — «Бийса дакъаьла хийла шун, бераш!».
21.00 — «Фильм-концерт».
21.40 — «Ляльтa» яха художественни фильм.

РАДИО

9 АПРЕЛЬ

6.40 — «Юртара Iуйре» (эрсий меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Ховмаш.
8.25 — Ашараш (гIалгIай меттала).
8.45 — Дунен хьалхаьшта юкъера обозрени (нохчий меттала).
9.15 — «Тхога вазу» яха радиовыпуск (нохчий меттала).
9.30 — «Къона заманзо» (гIалгIай меттала).
16.00 — Передачий программа. Хоттамаш бола хоам (эрсий меттала).
16.01 — Ерригсоюзни ленински коммунистически субботника накъадалхаш (эрсий меттала).
16.15 — «Массанахьа а дика нах ба». Зарисовка (нохчий меттала).
18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
18.30 — Ховмаш.

9 АПРЕЛЬ

7.15 — «Грозненский рабочий» газета обзор.
7.23 — «Ленинан некъ» газета обзор.
7.30 — Ховмаш.
8.25 — «Ленински хьисапе. Коммунистически хьисапе вахар, болх бар, къоасам лоаттабар» (эрсий меттала).
8.40 — Кавказа халкъий ашараш (нохчий меттала).
9.15 — 10-ча питилеткаx Нохч-ГIалгIайче социально - экономически дегIаяр (нохчий меттала).
9.30 — «Микрофонаца Грозне гIолла» яха радиовыпуск (эрсий меттала).

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЖУРНАЛИСТИЙ СОЮЗЕ

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 110 ШУ ДИЗАРА СИЙНА

«Ленински наькъагIа» — иштта оал автономни республике журналистий Союзи фотожурналистий творчески секце кийчъяьча фотовыставках. Из хетаяьй Владимир Ильич Ленин вань 110 шу дизара.

Журналисташа Н. Кобиашвиле, З. Батчаева, В. Юцевича, А. Климова, И. Плиева, В. Дзисяна выставке даххийтача фотосурташа хьахьокх сийлахьча ленински юбилея сийна лелаеча деррiгача халкъа социалистически яхья доакъошхой къахьегама гIулакхаш, республика культурен Iилман гIаддлар, деррiгача халкъа гIулакха юкъе цун башха дикача къонгашен мехкарашен лоаца дакъа.

●

«МАШИНОСТРОИТЕЛА» ЮБИЛЕЙ

Шийй эггара хьалхара номер араяьлча дезз 50 шу дизара юбилей белгалъяккхар «Машиностроитель» яхача дукхатиражни газето. Цун болхлой корреспондентаща. «Красный молот» завода общественносто. Цу лоархIамеча событена хетаяьча торжественни собрание Нохч-ГIалгIай АССР журналистий Союзен КПСС Ленински райкомен сийлен грамоташ, маьзе совгIаташ делар газета хьинарегIа болча болхлоштен рабкорашпен.

Украина историкий боккха болх

Киеве арадаьннад «Украински ССР историе» тIеххьара том. Чакхбаьннаб йоккхача авторски коллективо — 150 гарггача академикаша, УССР Iилмай Академе членаш-корреспонденташа, Iилмай докторашеи кандидаташеи — дукхача шерашка баь болх. «Украински ССР историе» арадаьннад бархI томаш итт книжкен а долаш.

— Из я украински халкъа истори, революци хилар хьарча замагIа социальни Iоткъама дукхала цо лоаттабаь къовсам, социализми коммунизми хьалъеча дакъа толамаш марксистски позицеш тIера кIоаргга а массе оагIорахьара а хьахьекха республике эггара хьалхара дукха томаш дола издани, — боах Керттерча редакционни коллеге председателa исторически Iилмай доктора Кондуфор Юре. — Из кийтьеш пайда ийцаб керттера дараш партийни паччахьалкхен архивай документаш а дола йолча шеррача исторически материалашца. Цар докха даьа дукхашха юкъеоаш да. Цул совгIа, теркалъяьй периодически литература тIаргаш мемуараш тIарен даннеш. Кердача архивни а кхыта а материалаш, хIаьта иштта тIеххьарча археологически тулхадаьннарех хьахиннараша а чIоагIа шердаьд Украина территоре тIа хиннача исторически процессех дола зеташ.

Керда издани — советски Iилмахой боккха толам. Авторашта чIоагIа теркам тIабахийта а бокъонца а хьежаб тхьовра хьалхарча къаьначa заманка деза вай деношка кхаччалца долла Украина историе этапашка. Къаьстта теркам тIабахийтаб цар социалистически революци кийчъярех чакхъяккхарех Сийлахь-боккхача Октябра коталонаш лорасла вIаштIехьдаккхара даькъе Коммунистически партен из хьаьлча В. И. Ленинан кулгалдара лоархIама.

— «Украински ССР историе» цхьайола разделаш эрсий меттала шоллагIа издани арахецаш шер а кIоарг а ергья. — йоах Кондуфор Юре. — СССР Iилмай Академе хьалхе лелаеча Iилмахошца цхьана болх а беш, из кийчъеш я хIана УССР Iилмай Академе Историе Институт.

Ким БРАЖНИК.

Хоттам

Тахан республике гIоллей Грознен хувцалуш морхаш а йолаш цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, малхбузехьара секунде 2—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен. Бугара температура республике 13—18, Грозне 15—17 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Кхоана морхаш а йолаш, цхьайолча моттигашка догIа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен, бугара температура бийсана 3—8, дийнахьа 11—16 градус йIовхал йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковски ул., 92. Телефонаш: редактора — 9-24-06; редактора заместителa — 9-24-03 бехктокхама секретара — 9-24-00; отделий: партийни вахара — 9-24-04; промышленностеи транспортеи — 9-24-01; юрта боахама — 9-24-06; культура — 9-24-05; кехаташ — 9-24-07; корректорска — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92, Телефоны: редактора 9-24-06; заместителя редактора — 9-24-03; ответственного секретаря — 9-24-00; отделов: партийной жизни — 9-24-04; промышленности и транспорта — 9-24-01; сельского хозяйства — 9-24-06; культуры — 9-24-05; писем — 9-24-07; корректорской — 2-89-88.

Газет арадувл шинарен, ерен, шоаттен деношка

СФ05152. «Грозненский рабочий» издательство типографи, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 1818.